

BLUES – AVAIN IMPROVISOINTIIN
OPPIMATERIAALIA TIETOKONEAVUSTEISEEN PIANONSOITTOON

Heikki Saunanen
Pro gradu -tutkielma
Musiikkikasvatus
Kevät 2005
Jyväskylän yliopisto

JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO

Tiedekunta Humanistinen	Laitos Musiikin laitos
Tekijä Saunanen Heikki	
Työn nimi Blues – Avain improvisointiin Oppimateriaalia tietokoneavusteiseen pianonsoittoon	
Oppiaine Musiikkikasvatus	Työn laji Pro gradu -tutkielma
Aika Kevät 2005	Sivumäärä 62 + liitteet (16 s.)
Tiivistelmä - Abstract <p>Tutkimus perustuu Jyväskylän yliopiston musiikin laitoksen keyboard-studioon laatimaani oppimateriaalipakettiin. Materiaalin avulla on tarkoitus opiskella bluesin soittoa ja bluesimprovisointia tietokoneavusteisesti pianolla. Oppimateriaali on tarkoitettu käytettäväksi OKL:n ja musiikin laitoksen vapaan säestyksen opinnoissa, joten kohderyhmä on otettu suunnittelussa huomioon. Oppimateriaalin laadinnan pohjana toimi bluesin soitonoppaat sekä omat kokemukseni bluesin soittamisesta sekä sen opettamisesta saadut tiedot ja kokemukset. Tutkimuksen pääkysymyksenä on kuinka laatimani oppimateriaali toimii käytännössä.</p> <p>Tutkimukseen osallistui kolme vapaan säestyksen opettajaa, kaksi OKL:sta ja yksi musiikin laitokselta. Jokainen opettaja muodosti itse omista opiskelijoistaan ryhmän, joiden kanssa hän kävi materiaalipakettia läpi. Lisäksi kaksi musiikkikasvatuksen opiskelijaa testasi, kuinka materiaalipaketti on käytettävissä itseopiskelussa. Aineisto kerättiin opettajilta ja itseopiskelijoilta teemahaastattelun avulla, purettiin täydellisesti litteroiden ja analysoitiin teemojen avulla. Opettajien opiskelijaryhmille toimitettiin kysely, johon opiskelijoita pyydettiin vastaamaan sähköpostitse. Opiskelijavastauksia kertyi kymmenen.</p> <p>Tutkimuksen mukaan oppimateriaali oli kokonaisuudessaan onnistunut. Tutkimuksesta käy ilmi, että materiaalin avulla pystyttiin madaltamaan kynnystä pianoimprovisaation aloittamiseen. Tietokoneavusteisuus mahdollisti ryhmäopetuksen ja sen, että yksittäinen opiskelija voi edetä ryhmässä omien edellytyksiensä mukaan omassa tahdissaan. Tuloksista käy ilmi myös se, että teknologian avulla ei ole tarkoitus syrjäyttää perinteistä kontaktiopetusta vaan laajentaa vapaan säestyksen opetusmenetelmiä.</p> <p>Oppimateriaalipaketti toimi tammikuussa 2005 valmistuneen keyboard-studion käyttöönotossa eräänlaisen alkusysäyksen antajana, koska se tarjosi opettajille yhden mallin, miten opettaa bluesia pianolla tietokoneavusteisesti. Tutkimus antaa rohkaisevan kuvan siitä, että tulevaisuudessa teknologian käyttö musiikinopetuksessa voi olla järkevää ja helppoa.</p>	
Asiasanat blues, improvisaatio, musiikkiteknologia, oppimateriaali, vapaa säestys	
Säilytyspaikka Jyväskylän yliopiston kirjasto, Musiikin laitos	
Muita tietoja	

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	4
2	TUTKIMUKSEN TAUSTAA	6
2.1	Käsitteiden määrittelyä	6
2.1.1	Blueskaava	6
2.1.2	Bluesasteikko	8
2.1.3	Miksolyydinen asteikko	8
2.1.4	Kolmimuunteisuus ja nuottien merkintätavat	9
2.1.5	Boogie-woogie	10
2.1.6	Improvisaatio	11
2.1.7	Komppi	11
2.2	Blues ja pianistit	11
2.3	Soitonoppaat	13
2.3.1	Blues Piano	14
2.3.2	How to Play Blues Piano	16
2.3.3	Bruksklaver 2	18
2.3.4	Blues in ALL keys	20
2.3.5	Muut soitonoppaat	23
2.4	Aikaisemmat tutkimukset	24
2.5	Blues ja opetussuunnitelmat	25
2.6	Konstruktivistinen oppimiskäsitys tämän tutkimuksen taustana	26
3	TUTKIMUSASETELMA	29
3.1	Tutkimusongelma	29
3.2	Teemahaastattelu ja sähköpostikysely tiedonkeruumenetelmänä	30
3.3	Haastatteluaineiston analyysi ja raportointi	31
3.4	Tutkimuksen luotettavuus	32
3.5	Tutkimuksen kohderyhmä	33
3.5.1	Opettajien taustatiedot	33
3.5.2	Opiskelijoiden taustatiedot	35
4	TUTKIMUKSEN SUORITTAMINEN	37
4.1	Tutkimuksen kulku	37
4.2	Materiaalin laadinta ja sen tekninen toteutus	37
4.2.1	Materiaalin sisältö ja rakenne	38
4.2.2	Ohjelmana Logic Education	41
5	TUTKIMUKSEN TULOKSET	43
5.1	Materiaalipaketin sisällön arviointi	43
5.2	Opetusta auttavat ja vaikeuttavat tekijät	45
5.2.1	Tietotekniikan edut ja haitat	45
5.2.2	Kuinka tietokoneavusteisuutta tulisi käyttää vapaan säestyksen opetuksessa	46
5.2.3	Suhtautuminen tietokoneavusteiseen opetukseen	48
5.2.4	Keyboard-studio opetustilana	50
5.3	Yleisarvio materiaalin toimivuudesta	51
5.4	Blues – avain improvisointiin	54
6	TULOSTEN TARKASTELU JA POHDINTA	56
	LÄHTEET	61
	LIITTEET	63
	Liite 1: Oppimateriaalia bluesin soittoon ja bluespohjaiseen improvisointiin	63
	Liite 2: Teemahaastattelun runko	76
	Liite 3: Sähköpostikysely	78

1 JOHDANTO

Blues on aina ollut lähellä sydäntäni. Olen aloittanut seitsemänvuotiaana pianonsoiton ja jo kymmenvuotiaana tutustuin bluesiin. Tuolloin kansalaisopiston bändiopettaja opetti minulle bluesasteikon ja siitä saakka olen soittanut pianolla bluesia. Bluesin soitto on ollut oman musiikillisen kehityksen kannalta suuressa roolissa, sillä vielä tänäkin päivänä suurin osa soittamastani musiikista pohjautuu tavalla tai toisella bluesiin.

Yläasteajoistani lähtien olen ollut kiinnostunut myös musiikkiteknologiasta. Tutustuin ensiksi tracker -tyylisiin musiikinteko-ohjelmiin ja hyvin pian löysin midi-pohjaiset sekvensseriohjelmat, joiden kanssa olen työskennellyt aina näihin päiviin saakka. Kun yhdistää nämä kaksi jo kauan itselleni tärkeää asiaa, saa mielenkiintoisen yhdistelmän: bluespianonsoittoa tietokoneella. Mikä siis voisi olla mielenkiintoisempi pro gradu -tutkielman aihe tällaiset taustat omaavalle musiikkikasvatuksen opiskelijalle?

Tässä tutkimuksessa tarkoituksena on laatia bluesin soiton oppimateriaalipaketti Jyväskylän yliopistolla musiikin laitoksella sijaitsevaan keyboard-studioon, jossa on mahdollistettu vapaan säestyksen ryhmäopetus tietokoneavusteisesti OKL:n sekä musiikkikasvatuksen opiskelijoille. Oppimateriaali hyödyntää Logic Education 5.5 -sekvensseriohjelmaa ja se muodostuu tehtävävihkosta sekä Logic -ohjelmalle tehdyistä tiedostoista, jotka sisältävät valmiiksi soitettuja taustoja.

Tutkimustehtäväni liittyy siihen, kuinka laatimani oppimateriaali toimii käytännössä. Tutkimus on laadullinen ja tutkimusmenetelmänä käytän teemahaastattelua sekä sähköpostikyselyä. Tutkimukseen osallistui kolme materiaalia testaavaa opettajaa, heidän opetusryhmänsä sekä kaksi itseopiskelijaa.

Tutkimusraportti on jäsennetty siten, että aluksi määrittelen keskeisiä käsitteitä. Tämän jälkeen esittelen tiivistä bluesin historian sekä oppimateriaalin laadinnassa käy-

tettyä lähdekirjallisuutta. Samassa luvussa käsitellään vielä aikaisemmat tutkimukset, bluesin sidonnaisuus OKL:n ja musiikkikasvatuksen opintosuunnitelmiin, sekä se, kuinka konstruktivistinen oppimiskäsitys on toteutunut tässä tutkimuksessa. Kolmannessa luvussa esittelen tutkimusasetelman ja neljännessä tutkimuksen suorittamisen. Kahdessa viimeisessä luvussa keskityn tutkimustulosten tarkasteluun ja pohdintaan.

Tutkimus on tarpeellinen, koska uuden keyboard-studion käytöstä ei ole vielä minikäänlaisia kokemuksia, koska se on otettu käyttöön vasta tammikuussa 2005. Laadittamani materiaalin avulla on saatu käyttäjäkokemuksia studion toimivuudesta opettaja- ja oppimisympäristönä. Toinen selvä hyöty tutkimuksesta on, että tutkimuksen avulla saadaan tietoa ja kokemusta siitä, kuinka onnistunut tila on ja miten sitä voisi kehittää ja parantaa, jotta se olisi vieläkin käyttökelpoisempi.

2 TUTKIMUKSEN TAUSTAA

2.1 Käsitteiden määrittelyä

2.1.1 Blueskaava

Suurin osa bluesmusiikista rakentuu 12 tahdin kiertoon. Tämä tarkoittaa sitä, että samaa kahdentoista tahdin kiertoa soitetaan sekä melodioiden, että improvisoitujen soolojen taustalla läpi kappaleen.

The image shows a 12-measure blues progression in 4/4 time, divided into three staves of four measures each. The chords are as follows:

- Staff 1: I7 (C7) | (IV7) (F7) | I7 (C7) | (I7) (C7)
- Staff 2: IV7 (F7) | (IV7) (F7) | I7 (C7) | (I7) (C7)
- Staff 3: V7 (G7) | IV7 (F7) | I7 (C7) | (V7) (G7)

NUOTTIESIMERKKI 1. Blueskaava (Harrison 2003, 15)

Yllä olevassa nuottiesimerkissä on yksi tyypillisimmistä blueskaavoista. 12-tahdin blues jakautuu kolmeen neljän tahdin osioon: Ensimmäiset neljä tahtia on yleensä I7 (tässä C7), välillä saatetaan tosin käydä IV7 -soinnulla (F7) toisessa tahdissa. Seuraavat neljä tahtia alkavat IV7 -soinnulla (F7) kahden tahdin verran, jonka jälkeen palataan takaisin ensimmäiselle asteelle (I7, C7). Viimeisten neljä tahdin ensimmäinen tahti soitetaan V7 -sointua (G7), jota normaalisti seuraa IV7 -sointu (F7), jonka jälkeen kaksi viimeistä tahtia käytetään ”turnaroundsiin”, jolla pyritään pääsemään sujuvasti taas kierron alkuun. Yleisimpiä tapoja on pysyä I7 -soinnulla (C7) tai vaihtaa V7 -soinnulle (G7) viimeisessä tahdissa. (Harrison 2003, 15.)

12-tahtisesta blueskaavasta on olemassa hieman erilaisia versioita. Kriss (1977,5) opettaa blueskaavan pelkillä kolmisoinnuilla. Palmqvist ja Nilsson (1996, 41) taas käyttävät I6 -sointua (esim. C6) septimisoinnun sijaan. Valitsin edellä olevassa nuottiesimerkissä olevan sointukierron esiteltäväksi sointukierroksi siksi, koska se on omien kokemuksieni mukaan yleisimmin käytetty blueskierto.

The image shows two staves of musical notation for a 12-measure blues progression. The first staff contains measures 1 through 4, and the second staff contains measures 5 through 8. The chords are as follows:

Measure	Chord
1	I7 (C7)
2	I7 (C7)
3	IV7 (F7)
4	IV7 (C7)
5	V7 (G7)
6	IV7 (F7)
7	I7 (C7)
8	(V7) (G7)

NUOTTIESIMERKKI 2. Blueskaava

Toinen käytetty 12-tahtista bluesia harvinaisempi kaava on 8-tahtinen blues. Kahdeksantahtisen bluesin neljä viimeistä tahtia ovat identtisiä 12-tahtiseen bluesiin. Ensimmäisessä neljässä tahdissa pysytään ensimmäisellä asteella käyden kolmannessa tahdissa neljännellä asteella. (Kriss 1977, 6.) Vaikka käyttämässäni lähteessä on vain kolmisointuja kahdeksantahtisessa bluesissa, käytin nuottiesimerkki 2:ssä septimisointuja, koska ne tulivat esille jo 12-tahtisessa bluesissa.

Blueskaavaa voi käyttää mihin tahansa tahtilajiin ja sitä saatetaan joskus venyttää yli 12-tahtiseksi. Blueskaavaa voidaan venyttää 14, 16 tai 24 tahtia pitkäksi tai lyhentää alle 12-tahtiseksi. Peruspohja pysyy kuitenkin näissä kaikissa muodoissa samana. (Aebersold 1988, 2.)

2.1.2 Bluesasteikko

Bluesasteikko rakentuu seuraavanlaisesti:

Intervalli:	1	p3	pu4	y4	pu5	p7	1
Esim: C-bluesasteikko	C	E $\flat$	F	F $\sharp$	G	B $\flat$	C

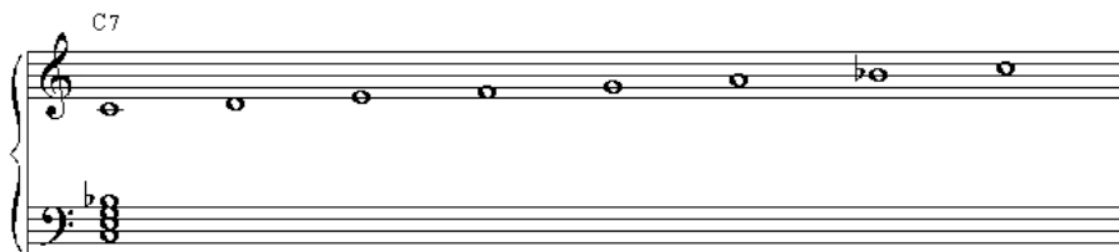

NUOTTIESIMERKKI 3. C-bluesasteikko

Bluesasteikkoa käytetään bluesimprovisoinnin pohjana. Sitä voi käyttää missä kohdassa vain 12 tahdin blueskiertoa. Kaikki sävelet eivät välttämättä aina sovi harmonisesti kappaleeseen, mutta juuri tämä aiheuttaa sen, että soitto kuulostaa bluesilta. (Aebersold 1988, 4.)

2.1.3 Miksolyydinen asteikko

Miksolyydinen asteikko on kirkkosävellaji ja sen voi rakentaa duuriasteikosta alentamalla seitsemännen sävelen.

NUOTTIESIMERKKI 4. Miksolyydinen asteikko (Harrison 2003, 11)

Nuottiesimerkissä 4 on miksolyydinen asteikko C:stä, eli C-miksolyydinen. Miksolyydinen asteikko sisältää kaikki soinnun sävelet (nuottiesimerkissä C-miksolyydinen ja C7). Tämän takia se soveltuu hyvin esim. melodioiden ja improvisaatioiden soittoon

dominanttiseptimisointujen päälle. Tätä tekniikkaa käytetään paljon bluesissa. (Harrison 2003, 12.)

2.1.4 Kolmimuunteisuus ja nuottien merkintätavat

Lähdeaineistona käyttämässäni soitto-oppaissa on hyvin paljon eroja kolmimuunteisuuden merkitsemisessä.

NUOTTIESIMERKKI 5. Kolmimuunteisuuden soittotavat (Palmqvist & Nilsson 1996, 42)

Nuottiesimerkissä 5 on kaksi soitonoppaissa käytettyä tapaa kirjoittaa kolmimuunteisia kahdeksasosia. Olen valinnut käytettäväksi tässä tutkielmassa merkintätavan A, koska se on esim. jazzissa yleinen merkintätapa ja siksi, koska se on mielestäni selkeämpi. Selkeyden vuoksi käytän kaikissa nuottiesimerkeissä A-tapaa. Myös tapuksissa, joissa nuottiesimerkin lähteessä olisi käytetty B-merkintätapaa, olen esittänyt asian merkintätavalla A.

Bassokuvioiden notinnuksissa, kuten esim. boogie-woogie-bassokuvioissa, olen valinnut käytettäväksi molliterassin tai ylinousevan sekunnin kohdalla molliterassin (ks. esim. nuottiesimerkki 6, kohta C). Eri soitonoppaissa on käytetty molempia tapoja merkitä kyseistä nuottia. Valitsin molliterassin siksi, että se kuuluu bluesasteikkoon ja siksi, koska sen luonne on samantapainen kuin bluesasteikon blue-notella.

2.1.5 Boogie-woogie

Boogie-woogie on bluesin alalaji. Se on soolopianotekniikka, jolle on tyypillistä nopeat tempot ja eteenpäinpyrkivät vasemman käden kuviot. Boogie-woogie on tyylinä hyvin perkussiivinen. Oikean käden tehtävänä on soittaa yksiaänisten motiivien ja sointupohjaisten iskujen tai synkooppien yhdistelmiä.

The image shows four examples of bass lines for Boogie-woogie, labeled A, B, C, and D. Above the first staff is a triplet symbol consisting of three eighth notes. Each staff is in bass clef and 4/4 time. Staff A shows a steady eighth-note pattern. Staff B shows a pattern with a sharp sign on the second measure. Staff C shows a pattern with flat signs on the second and third measures. Staff D shows a pattern with flat signs on the second and third measures, and a double bar line at the end.

NUOTTIESIMERKKI 6. Boogie-woogien vasemman käden komppeja (Harrison 2003, 17 ja 19; Kriss 1977, 25; Palmqvist & Nilsson 1996, 42)

Yllä olevassa nuottiesimerkissä on muutama yleisesti käytetty boogie-woogie-bassokuvio. A-komppi on perinteinen niin blues- kuin rocktyyleissäkin käytetty komppi, jossa kaksiäänisesti vaihtelevat perusääni - kvintti ja perusääni - seksti. B-komppi on yksiaäninen ja se alkaa ja loppuu oktaavihyppyyn ja niiden välissä on kromaattinen nousu terssiltä kvintille. C-komppi on ylöspäin nouseva puolen tahdin yksiaäninen kuvio, joka alkaa perusääneltä nousten molliterassin ja duuriterassin kautta kvintille. D-komppi yhdistelee kaksiäänistä ja yksiaänistä kuviota alkamalla perusääni - kvintti -asetelmasta ja tulemalla tahdin toiselle ja neljännelle iskuille molliterassin kautta duuriterassille. Tämä komppi on boogie-woogien lisäksi tyypillinen myös Chicago-bluesissa. (Harrison 2003, 17–20.)

2.1.6 Improvisaatio

Improvisaatio sanana on juuriltaan ranskankielisestä sanasta improvisation ja tarkoittaa ennalta näkemätöntä ja odottamatonta. Improvisaatio ymmärretään tiettyjen musiikillisten asioiden enemmän tai vähemmän valmistelemtonta luomista, mikä tapahtuu sillä hetkellä, kun musiikkia esitetään. Populaarimusiikissa improvisaatiolla on merkittävä elementti. Improvisointi on erityisen tyypillistä jazzissa, mutta improvisaation juuret ulottuvat myös bluesmusiikkiin. Populaarimusiikin kaikista tyypillisintä onkin 12-tahtisen bluesin muuntelu. (Dahlstedt 1978, 116–118.)

2.1.7 Komppi

Komppi on lyhennetty englannin kielen sanasta accompaniment ja se tarkoittaa säestystä tai säestysryhmää. Lyhennystä käytetään myös ruotsin kielessä ja usein käytetään myös sanan verbimuotoa kompata. Termiä käytetään enimmäkseen jazz-, pop- ja iskelmämusiikissa joko musiikillisesta säestyksestä yleensä tai rytmiryhmästä (jazz). (Silen 1978, 488.)

2.2 Blues ja pianistit

Blues on mustan musiikin perusta. Sen luomalle pohjalle perustuvat niin gospel, jazz, rhythm & blues kuin soulkin. Bluesin vaikutukset ovat ulottuneet jossain määrin myös folk-, kantri- ja rockmusiikkiinkin. Blues on alun perin kulkeutunut Amerikkaan Afrikasta tuotujen orjien mukana ja se on tarkoittanut musiikin lisäksi myös identiteettiä ja elämäntapaa. Blues terminä otettiin käyttöön vuonna 1870. Sitä ennen se oli ollut kansanmusiikkia 150 vuoden ajan. Sanotaan, että blues on yhdistelmä afrikalaista rytmikkaa, brittiläistä folkperinnettä ja vuosisatamme alun viihdemusiikkia. (Rauhala 1992, 3.)

Bluespianistit ovat saaneet bluesin historiassa paljon vähemmän huomiota kuin kitaristit. Tämä ei kuitenkaan tarkoita sitä, etteikö bluespianisteja olisi ollut, vaan heitä oli luultavasti lähes yhtä paljon kuin kitaristejakin. Bluespianonsoitto periytyi ragtimesta sekä barrelhouse-tyylistä, joka oli sekoitus bluesia ja ragtimea. Osa bluespianisteista suuntasi pohjoiseen kohti Detroitia ja New Orleansia, mutta monet heistä seurasivat enemmänkin itä-länsi-suunnassa toiminutta muuttoliikettä ja jäivät täten etelän alueelle elämään. Useat etelään jääneistä pianisteista olivat omien sanojensa mukaan ammattilaisia ja elättivät itsensä soittamalla pianoa missä tahansa piano sattui olemaan. Pianistien liikkuvuutta yleensä rajoitti vain ja ainoastaan se asia, että keikkapaikalla tuli olla piano. (Oliver 1983, 76–77.)

Blues musiikkina, muilla soittimilla kuin pianolla, perustuu usein ihmisäänen matkimiseen. Kitaralla käytettävällä slide-tekniikalla, huuliharpulla, viululla jne. on pyritty matkimaan ihmisääntä tavalla tai toisella. Pianisteilla ongelmaksi on muodostunut eurooppalaisen diatonisen asteikon äänen puhtaus, joka on vierasta bluesille. Tämä teki bluesin soittamisen pianolla hankalammaksi. Siksi bluespianistit usein soittavatkin mieluummin pianolla, josta saa metallisen, onton äänen tai pianolla, joka on hieinan alavireessä. Juuri vireen takia bluespianistit eivät välttämättä tahdo soittaa suurilla flygeleillä, koska niillä ei pysty soittamaan ”epävireisesti”. Afrikkalaisissa instrumenteissa on yleensä jonkunlainen laite, jolla saa aikaan surisevan äänen tai joku muu keino, jolla saa muunnettua täysin puhtaan nuotin värähtelevämmäksi. Bluespianistin kohdalla ongelman ratkaisi usein se, että piano oli joko pahasti epävireessä tai vasaroiden huopakerros oli kulunut. Joskus pianisti saattoi myös laittaa sanomalehden kielten taakse tai laittaa jopa nastoja vasaroihin, jotta ääni muuttuisi. Eräs hyvin yleinen keino oli myös poistaa pystypianosta etuseinä. (Oliver 1983, 85–86.)

Edellä mainituilla keinoilla saatiin siis muutettua pianosta soundia, mutta tämä ei vielä ratkaissut esim. sitä, kuinka matkia kitaristien käyttämää kielten venyttämistä tulevia soundeja. Bluespianistit alkoivat matkia venyttelyä siten, että he alkoivat käyttää riitasointuja yhdistämällä tahallisesti toisiinsa sellaisia nuotteja, jotka olivat kaik-

kien pianonsoittosääntöjen vastaisia. Kitaristien käyttämää slide-tekniikkaa pianistit matkivat soittamalla pienen etuheleen puolisävelaskelta tarkoitettua säveltä alemmaksi. Pianobluesille merkittävä piirre on bassokuviot. Ne ovat usein itseään toistavia ja hyvin samanlaisia kuin kitaristeillakin. Toinen yleisesti käytettävä bassokuvio on walking bass. Pianoblues on periaatteessa kaksijakoista musiikkia, jossa bassokuvio etenevät tasaisesti oikean käden soittaessa päälle rytmisiä melodiaosuuksia. Siksi bluespianistien soittotapa onkin ilmeisen selvä merkki afrikkalaisuuden säilymisestä bluesissa. Koska pianon luonne oli vahvasti rytmillinen, se sopi hyvin leireille, savotakyyliin ja barrelhouse-kapakoihin johtuen sen vahvasti rytmisoittimellisesta luonteesta. Samasta syystä se oli hyvä soitin myös vuokranmaksujuhlassa sekä pohjoisten kaupunkien klubeissa. Vuokranmaksujuhlat tarkoittivat sitä, että talon isäntä järjesti kieltolain aikana juhlat pystyäkseen maksamaan vuokran. Juhlissa oli usein pianisti ja kotipolitoista viskiä ja juhliin pääsi neljännesdollarilla. (Oliver 1983, 86–89.)

2.3 Soitonoppaat

Soitonoppaista keskityn pääasiassa neljään hyödylliseksi kokemaani oppaaseen: Mark Harrison: Blues piano (2003), Eric Kriss: How to play blues piano (1977), Hans Palmqvist & Carl-Gustaf Nilsson: Bruksklaver 2 ja Jamey Aebersold: Blues in ALL keys (1988). Lisäksi olen esitellyt lyhyesti muutaman muun soitonoppaan, joihin tätä tutkielmaa tehdessäni tutustuin. Omat mielipiteeni perustuvat niihin kokemuksiin, joita soitonopettajani ovat pianotunneilla opettaneet, tai jotka olen huomannut soittaessani bluesia tai opettaessani bluesia oppilailleni.

2.3.1 Blues piano

Mark Harrisonin vuonna 2003 tekemä kirja Blues piano on täysin bluespianon soittoon keskittyvä kirja. Kirjan mukana on CD-levy, joka sisältää 94 kirjan esimerkkiä soitetussa muodossa. Kirja alkaa kertomalla tiiviisti johdantona, mitä on blues ja minkälaisia blues-tyylejä on olemassa. Tämän jälkeen käydään toisessa luvussa läpi asteikot ja soinnut. Harrison esittelee duuriasteikon, sävellajien etumerkinnät, miksolyydisen asteikon, pentatonisen asteikon ja bluesasteikon. Myös kaikkien asteikkojen muodostamisperiaate opetetaan. Lisäksi kaikki käsitellyt asteikot, pentatonista asteikkoa lukuun ottamatta, on kirjoitettu kaikkiin sävellajeihin.

Asteikkojen jälkeen Harrison esittelee soinnut. Hän käy läpi kaikki kolmisoinnut, nelisoinnuista maj7-, m7-, m7b5- ja 7-soinnut. Lisäksi käydään läpi 9-sointu. Dominanttiseptimisoinnusta ja dominanttinoonisoinnusta käydään myös läpi niiden käännökset. Tämän jälkeen Harrison kertoo pienten nuottiesimerkkien avulla, kuinka käyttää miksolyydistä, pentatonista ja bluesasteikkoa dominanttisointujen päälle. Harrisonin mukaan myös rinnakkaissävellajin bluesasteikkoa voi käyttää dominanttisoinnun päälle (C7 -soinnun päälle käy C-bluesasteikon lisäksi myös A-bluesasteikko).

Asteikkojen ja sointujen jälkeen tutustutaan kolmannessa luvussa blueskaavaan. Se on esitelty neljässä sävellajissa samanlaisena kuin nuottiesimerkissä 1. Tämän jälkeen Harrison käy läpi vasemman käden komppikuvioita.

NUOTTIESIMERKKI 7 Vasemman käden komppikuvioita (Harrison 2003, 17–19; 22)

Kuviot on jaettu neljään ryhmään (ks. nuottiesimerkki 7). Ensimmäisessä ryhmässä käytetään intervaleja, toisessa kolmen äänen sointuja, kolmannessa yksittäisiä ää-

niä ja neljännessä ryhmässä on kompit, joissa on rytmisiä etuiskuja. Vasemman käden komppien lisäksi Harrison käsittelee myös walking bass -kulkuja vasemmalle kädelle. Kaikki vasemman käden kompit ja walking bass:n muodostaminen on selitetty hyvin perusteellisesti ja erilaisia vasemman käden komppivaihtoehtoja on annettu runsaasti.

Neljännessä luvussa Harrison (2003) käsittelee blues sointujen hajotusta ja komppaamista. Kirjassa käydään soinnutukset kolmi-, neli- ja viisisoinnuille. Sointuja käytetään sekä oikealla kädellä aiemmin opittujen vasemman käden komppien päälle, tai vasemmalla kädellä soittaen oikealla melodiaa. Tavallisten kolmi-, neli- ja viisisointujen lisäksi Harrison selvittää, kuinka sointua voi käyttää pikaisesti neljännellä asteella tahdin aikana. Tällä tarkoitetaan sitä, että esim. C7 -soinnulla käydään pikaisesti F-duurissa ja tullaan takaisin C-duurille. Miksolyydisen asteikon terssien ja kolmisointujen kuljetussäännöt on myös selvitetty, sekä septimi-terssi -soinnutus, jossa käytetään oikealla kädellä vain septimiä ja terssiä. Neljännen luvun lopussa on kahden tahdin lopetuksia ja ”turnarundeja” blueskiertoon.

Viides luku keskittyy oikean käden tekniikoihin ja soolon soittamiseen. Esimerkkien kera kirjassa näytetään ensiksi kuinka etuheleet tulee soittaa. Tämän jälkeen kerrotaan kuinka seksti- ja terssikulkuja voi käyttää bluesissa. Sen jälkeen neuvotaan kuinka urkupistettä voi käyttää hyväksi bluesasteikossa ja kuinka bluesasteikoita voi yhdistellä sooloa soittaessa. Luvun lopuksi opetetaan vielä muutama kuuluisa ”lick”. Tämä tarkoittaa improvisointikuviota tai lyhyttä melodianpätkää, josta voi tulla artistin ”tunnusmerkki” (Ervola 2001, 121). Sitten käydään läpi tremolojen soittaminen sekä klustersointujen ja -arpeggioiden käyttö bluesissa. Kaikista näistä asioista on selkeät nuottiesimerkit kirjassa ja lisäksi ääninäytteet CD:llä. Luvussa käsiteltäviä asioita on paljon ja niiden tarkempi tutkiskelu tämän tutkielman tiimoilla ei ole mielestäni oleellista.

Kuudennessa ja viimeisessä luvussa on seitsemän erilaista blues-kappaletta, joissa on pyritty käyttämään kuuluisien bluespianistien tekniikoita. Kappalet ovat kohtuul-

lisen vaikeita ja siksi CD:lle on tehty sekä hidas, että oikea versio kappaleesta, jotta harjoittelu kävisi helpommin.

Kokonaisuudessaan Harrisonin Blues piano -kirja on erittäin kattava paketti bluespianon soitosta. Siitä löytyy soitettavaa kaiken tasoisille soittajille. Kirjassa käsitellyt asiat on selitetty hyvin perinpohjaisesti ja kaikista asioista on selkeät nuottiesimerkit. Kirjassa annetaan todella hyvät lähtökohdat improvisoinnille ja soolon soittamiselle, mutta ainoana huonona puolena kirjasta näen sen, että improvisointiin ei ole kiinnitetty huomiota esim. erillisessä improvisointiluvussa. CD-levyllä olevat taustat kuudennen luvun kappaleisiin on tehty siten, että vasemmassa kanavassa on bändi ja oikeassa piano. Tämä mahdollistaa pelkkien taustojen kanssa harjoittelun, jolloin voi harjoitella myös improvisointia, koska melodiaa ei tule nauhalta.

2.3.2 How to Play Blues Piano

Eric Krissin (1977) tekemä kirja How to Play Blues Piano on kokonainen kirja bluesin soittamisesta pianolla. Kirja on suunnattu aloitteleville bluespianisteille, sillä materiaali on suhteellisen helppoa.

Kriss aloittaa esittelemällä blueskaavan rakenteen sekä 12-, että 8-tahtisena. Heti alkuun Kriss esittelee tai antaa soittajalle tehtäväksi opiskella blueskaavan useassa sävellajissa, mikä on mielestäni erittäin hyvä asia. Myös kirjan kappaleissa on käytetty eri sävellajeja. Sen sijaan, että Kriss olisi jatkanut perinteisen blueskaavan läpikäymistä jonkun kappaleen kautta, Krissin ensimmäinen kappaleessa on tehty vasemmalle kädelle sointukäännöksiä siten, että kaikissa soinnuissa ei ole perussäveltä ja sointurakennekin on hieman erilainen kuin juuri opetettu blueskaava.

Läpi kirjan kantavana ideana on esitellä joku asia sivun aikana ja soittaa sen jälkeen asiaan liittyvä kappale. Kirja käsittelee teoria tai soittoteknisistä asioista bluenoten, synkopoitujen rytmien soittamisen, neljäsosien soittamisen vasemmalla kädellä,

walking bass, triolien soittamisen, etuheleet (slidet) ja improvisoinnin. Tämän lisäksi kirjassa esitellään monta eri bluesin soittotyyliä (mm. folkblues, deltablues, boogie-woogie-tyyli ja Jimmy Yancey -tyyli). Ideana esitellä nämä asiat ovat ihan hyviä, mutta toteutus tässä kirjassa on mielestäni huono. Kirjassa käytettävät kappaleet ovat Eric Krissin itsensä säveltämiä muutamaa kansanlaulua lukuun ottamatta ja ne ovat mielestäni, eri tyyleistä huolimatta, liian samanlaisia. Soittaessani läpi kirjan kappaleita, sain vain muutaman kappaleen kuulostamaan bluesilta. Krissin sovitukset (1977) ovat suhteellisen helppoja: jos vasemmalla kädellä on joku vaikeampi kuvio (esim. boogie-woogie-basso), oikealle kädelle on kirjoitettu melkein poikkeuksetta pitkiä sointuja. Jos taas oikealla kädellä on kahdeksasosa- tai triolimelodioita, vasen käsi soittaa silloin neljäsosa- tai puolinuotteja. Kriss ei ole maininnut kirjassaan kolmimuunteisuutta, mikä tuottanee aloittelevalle pianistille ongelmia. Jos ei tiedä pitääkö kappaleet soittaa kolmimuunteisina vai ei, kappaleet eivät kuulosta siltä kuin niiden pitäisi.

Kirjan lopussa Kriss (1977) on käyttänyt improvisointiin kaksi aukeamaa. Kriss lähestyy improvisointia siten, että osaamme luonnostamme improvisoida. Esim. keskustelu toisen henkilön kanssa on improvisointia. Toinen kysyy, mitä kuuluu, ja tähän on pystyttävä vastaamaan. Se on jo improvisointia. Kriss vertaa keskustelua bluesimprovisointiin. Jos vastaat kysymykseen, että sinulle kuuluu hyvää, sitä voi verrata bluesissa pieneen riffiin. Soolo kasautuu näin ollen riffeistä. Lisäksi Kriss esittää kaavion, kuinka improvisoinnissa jännityksen tulisi ensiksi kasvaa, päästä huippukohtaan, laskeutua huippukohdasta alas ja alkaa kasvattaa jännitystä uudelleen. Improvisaation voi myös piirtää etukäteen graafisena notaationa, josta käy ilmi mihin suuntaan melodian tulisi kulkea. Lisäksi Kriss esittelee muutaman riffin yhden teeman pohjalta varioiden ja kehottaa kehittämään omia variaatioita riffistä. Improvisointiosuuden jälkeen kirjassa on kappale, jossa on lyhyitä, yhdestä kuuteen tahtia pitkiä pätkiä jätetty oikealle kädelle tyhjäksi, jotta tyhjiin kohtiin voi improvisoida. (Kriss 1977, 54–61.)

Mielestäni bluesimprovisoinnin vertaaminen keskusteluun on hyvä idea. Myös riffien rakentelu, soolojen suunnittelu ja huippukohtaan pyrkiminen ovat hyviä improvisointia kehittäviä asioita. Kriss ei kuitenkaan anna mitään konkreettista asteikkoa tai muuta tapaa lähestyä soolon soittamista, vain muutaman riffin. Tämä ei mielestäni riitä, jos tarkoituksena on oppia improvisoimaan blueskaavaan tai mihin tahansa sointukiertoon.

2.3.3 Bruksklaver 2

Hans Palmqvistin ja Carl-Gustaf Nilssonin Bruksklaver-sarjan (yhteensä kolme osaa) toinen osa (1996) käsittelee neljää suurempaa aihekokonaisuutta, joista yksi on blues. Bruksklaver-sarja on tehty pianisteille ja sitä käytetään Jyväskylän Yliopiston musiikkikasvatuksen vapaa säestys -opinnoissa. Koska kyseessä ei ole bluesin soitonopas, vaan yleisopas vapaaseen säestykseen, asioita käydään hyvin nopeassa tempossa ja pintapuolisesti läpi (noin yksi aukeama/ asia). Kyseessä on siis tiivis, joskin suhteellisen suppea paketti bluesin soitosta. Suppeutta kuvaa mielestäni hyvin se, lähes kaikki kappaleet ovat C-duurissa, ainoastaan yksi Bb-duurissa ja yksi G-duurissa.

NUOTTIESIMERKKI 8 Bluesin komppimalli (Palmqvist & Nilsson 1996, 41)

Aluksi kirjassa opetetaan blueskaava, jonka jälkeen näytetään yksi tapa soittaa 12 tahdin kierto kompaten. Kompissa on vasemmalla kädellä perinteinen walking bass -linja (ks. nuottiesimerkki 8) , joka lähtee perussävelestä ja nousee terssin, kvintin ja sekstin kautta oktaaviin ja laskee sieltä takaisin. Oikealla kädellä on osittain synko-

poiva komppi. Samalle oikean käden kompille suositellaan soitettavan myös erilaisia boogie-woogie-bassokulkuja, joita on kirjassa esitelty neljä erilaista. Tässä vaiheessa kirjassa esitellään, että boogie-woogie on kolmimuunteista ja se voidaan merkitä kahdella eri tavalla (ks. nuottiesimerkki 5). Palmqvist ja Nilsson käyttävät kirjassaan (1996) molempia merkintätapoja ja mielestäni yhdenmukaisuuden puuttuminen tekee nuotinluvun ja soittamisen hankalaksi. Vaikeinta nuotinluku on kappaleissa, joissa vasemman käden rytmi on merkattu pisteellisellä kahdeksasosalla ja kuudestoistaosalla, kun taas oikealla kädellä on pelkkiä kahdeksasosia (Palmqvist & Nilsson 1996, 46). Kun bassotyylit on esitelty, opetellaan niiden päälle soittamaan oikealla kädellä melodioita. Ensimmäiset harjoitukset on kirjoitettu kokonaan auki molemmille käsille, myöhempisiin harjoituksiin on kirjoitettu vain melodia ja ohje soittaa sitä jonkun boogie-woogie-bassokulun kanssa. Kaikki boogie-woogie-bassokuluilla tarkoitetut kappaleet on kirjoitettu C-duuriin. Mielestäni tämä on erittäin huono asia, koska silloin soittaja helposti jää soittamaan tyyliä vain yhdestä sävellajista, eikä vaivaudu opettelemaan asioita siten, että ne olisivat siirrettävissä myös muihin sävellajeihin.

Seuraavaksi kirjassa (Palmqvist & Nilsson 1996) käsitellään sointuja, joita laajennetaan aina 9- ja 13-sointuihin saakka. Sointujen käyttöä opetetaan sekä walking bass:n että bändin kanssa soittaessa (soinnut vasemmalla kädellä). Vasemmalla kädellä sointujen soittamista käsitellään yhteensä noin sivun verran, jolloin siirrytään seuraavaan asiaan, improvisointiin. Bluesosion loppuksi on esitelty muutama vaihtoehtoinen bluessointukulku ja näytetty, kuinka soinnut tulee kulkuihin ottaa. Sointujen muodostamisen periaatetta ei käsitellä millään tavalla, vaan kirjassa esitellään suoraan valmis malli siitä, kuinka soinnut tulee ottaa. Tämä ei mielestäni palvele kovin hyvin tarkoitusta, sillä soittaja ei saa kuvaa siitä, kuinka samat soinnut muodostetaan jos sävellaji onkin joku muu kuin kirjassa käsitelty C-, Bb- tai G-duuri.

Improvisointia lähestytään kirjassa miksolyydisen asteikon ja bluesasteikon kautta. Kirjassa on kirjoitettu nuotille kyseiset asteikot C:stä, F:stä ja G:stä ja kehoitetaan transponoimaan asteikkoja myös muihin sävellajeihin. Asteikkojen muodostamispe-

riaatteista ei kuitenkaan kerrota mitään, vaan ne jäävät oppilaan tulkinnan varaan. Yleisesti ajatellaan, että bluesasteikkoa voi soittaa samassa sävellajissa menevään blueskiertoon (Esim. C-bluesasteikkoa C:stä alkavaan blueskiertoon) läpi kappaleen (Aebersold 1988, 4). Palmqvist ja Nilsson taas kehottavat soittamaan jokaiselle soinnulle rakentuvaa omaa bluesasteikkoa, millä tarkoitetaan sitä, että C7 -soinnulle tulisi soittaa C-bluesia, F7 -soinnulle F-bluesia ja G7 -soinnulle G-bluesia. Improvisointia lähestytään asteikkojen lisäksi myös sointusävelien soittamisen ja pienten riffien rakentelun kautta, mutta kokonaisuudessaan improvisaatio-osuus jää niin suppeaksi, etten usko sen antavan kovinkaan hyviä valmiuksia improvisointiin.

2.3.4 Blues in ALL keys

Jamey Aebersoldin Blues in ALL keys -kirjan (1988) ideana on oppia soittamaan bluesia kaikissa kahdessatoista sävellajissa. Kirjan mukana tulee äänite, johon on soitettu rummut, basso ja piano. Kirja on tehty kaikille instrumenteille ja tästä syystä kaikista kappaleista on nuotit niin C-, Es- kuin Bb-vireisille soittimille. Päälähtökohtana on oppia improvisoinnin kautta. Kappaleisiin on kirjoitettu 12 tahdin mittainen melodia, jonka jälkeen sointujen lisäksi kappaleisiin on kirjoitettu vain skaalat, joiden avulla voi improvisoida. Kappaleiden ja bluesin kaikissa sävellajeissa soittamisen lisäksi kirjassa kerrotaan kuinka aloittaa ja kehittää omaa jazztyylistä improvisointia bluesiin.

Aebersold lähtee kirjassaan (1988) liikkeelle ajatuksesta, että kaikissa sävellajeissa pitäisi pystyä soittamaan bluesia instrumentista riippumatta. Aloitussävellaji pitää valita sen mukaan, mikä tuntuu helpoimmalta soittaa ja mihin sormet nopeimmin tottuivat. Harjoittelun tulisi olla nuotista lukien soittamista, korvalla soittamista sekä sointuprogressioiden ja skaalojen pohjalta soittamista. Soittamisen kannalta on tärkeää myös opetella sointukulut ja skaalat ulkoa, niin oppiminen käy helpommin. Vaikka kirja sisältää kaksitoista kappaletta, jotka käsittelevät kaikki kaksitoista sävellajia, Aebersold suosittelee opettelemaan myös melodioiden ja sointukiertojen trans-

ponointia muihin sävellajeihin, sillä se kehittää korvaa ja taitoa improvisoida kaikissa sävellajeissa sujuvasti. Mielestäni kaikissa sävellajeissa soitto ja improvisointi on tärkeää. Alkuun pääsee mielestäni myös vähän pienemmällä sävellajiosaamisella, mutta tullakseen hyväksi soittajaksi on kaikkiin sävellajeihin tutustuttava. (Aebersold 1988, 2, 9.)

Seuraavaksi Aebersold opettaa bluesasteikon. Heti asteikon opettamisen jälkeen kuitenkin varoitetaan, että liiallisella bluesasteikon käytöllä soitosta tulee tylsää ja elotonta. Siksi improvisoinnissa soittajan tulisi osata käyttää monipuolisesti asteikoita ja sointusäveliä soitossaan ja vain värittää soittoaan bluesasteikolla. Bluesasteikosta siirrytään sujuvasti blueskaavaan, josta on esitelty peruskaavan (ks. nuottiesimerkki 1) lisäksi kuusi variaatiota.

NUOTTIESIMERKKI 9 Blueskaava (vrt. Aebersold 1988, 15)

Kuudesta variaatiosta käytetään kuitenkin vain kahta kirjan kappaleissa. Ne on esitelty yllä olevassa nuottiesimerkeissä. Ainoa ero näillä kahdella blueskierrolla on tahdeissa 6–8 olevat soinnut. Suluissa on toinen variaatio siitä, kuinka kyseiset tahdit soitetaan kirjan kappaleissa. Kaikissa kirjan kappaleissa sointurakenne on sellainen, että A- ja B-osassa soitetaan sointukiertoa, joka ei ole suluissa ja C-osassa soitetaan suluissa olevan sointukierron mukaisesti. Tämä on hyvä asia siinä mielessä, että kun opettelee sointukierron yhdessä sävellajissa, niin seuraava sävellaji on helpompi opetella, koska siinä on sama sointurakenne. Mielestäni olisi voinut olla

hyödyllistä käyttää myös muita sointukierroja. Toisaalta kirja keskittyy improvisointiin, eikä sointurakenteisiin, joten silloin lienee helpompaa lähestyä improvisointia uusissa sävellajeissa, kun sointupohja on sama.

Aebersoldin käyttämissä blueskierroissa on paljon jazzissa käytettyjä II-V-(I)-sointukulkuja. II-V-I -kululla tarkoitetaan sitä, että esim. C-duurissa ensin tulee toisen asteen sointu Dm7, jota seuraa viidennen asteen sointu G7, joka purkautuu ensimmäiselle asteelle CMaj7. Bluesissa käytetään ensimmäisen asteen soinnussa Maj7-soinnun tilalla dominanttiseptimisointua. Aina II-V-I -kulku ei ole täydellinen, millä tarkoitetaan sitä, että viides aste ei purkaudu lainkaan ensimmäiselle asteelle (ks. esim. nuottiesimerkki 9, tahdit 9–10). Tämä on jazzissa hyvin tyyppillistä. (Aebersold 1988, 5–6)

Improvisointia suositellaan lähestyttävän laulamalla. Näin improvisoinnin rajoitteena ei ole se, kuinka hyvin hallitsee soittimen. Laulua kannattaa nauhoittaa ja opetella soittamaan omalla instrumentillaan samalla artikulaatiolla, dynamiikalla ja muutenkin samanlaisella tulkinnalla kuin laulu nauhalla kuulostaa. (Aebersold 1988, 6.)

Mielestäni laulaminen on hyvä lisä improvisointiin. Sillä saa luotua hyvin paljon järkeä oman instrumenttinsa improvisaatioon. Kaikki eivät ole kuitenkaan tottuneita laulajia, varsinkaan jos on kyse improvisaatiosta. Siksi improvisoitu laulaminen esimerkiksi pianotunnilla voi aluksi tuntua hankalalta. Näin ollen en itse aloittaisi heti lauluimprovisaatiolla omien oppilaideni kanssa, vaan tutustuttaisin heidät instrumentin avulla improvisointiin ja sitä kautta rohkaisisin heitä myös lauluimprovisointiharjoitteluun. Eri asia on tietysti silloin, jos lauluimprovisointi on piano-oppilaalle jo entuudestaan tuttua.

NUOTTIESIMERKKI 10. Jazz-tyylinen lähestymistapa improvisointiin (Aebersold 1988, 7)

Bluesimprovisaation harjoitteluun kirja tarjoaa jazzista hieman tutumman lähestymistavan. Yllä olevassa nuottiesimerkissä on lyhykäisyydessään selvitetty idea C7 -soinnun pohjalle. Ajatuksena on se, että ensiksi opetellaan soittamaan blueskaavaan pelkästään kunkin soinnun pohjasävel. Sen jälkeen ensimmäiset kaksi säveltä soinnusta alkavasta asteikosta, sitten kolme, sitten viisi. Sen jälkeen kolmisoinnut (pohjasävel, terssi ja kvintti) ja lopulta koko asteikko. Tärkeää improvisoinnissa on myös terssien ja septimien paikka. Näillä soittaja määrittää kuuntelijalle, missä kohtaa blueskiertoa ollaan menossa. Terssien ja septimien merkkäminen on soitossa tärkeää, jotta soundi ja harmonia pysyy improvisoidessa mielessä. Merkkäamisella tarkoitetaan sitä, että tahdin ensimmäisellä ja kolmannella iskulla olisi joko soinnun septimi tai terssi. Kun merkkäminen onnistuu terssillä ja septimillä, voi merkkäamista laajentaa siten, että ensimmäiselle ja kolmannelle iskulle soitetaan sointusävelistä (1, 3, 5, tai 7). Improvisointia voi värittää myös sillä, että siirtyy seuraavalle soinnulle sointusäveltä puolissävelaskelta alemman sävelen kautta. (esim. C7 -soinnulle mentäessä edellisen tahdin viimeinen kahdeksasosa A ja ensimmäiselle iskulle soitetaan Bb). (Aebersold 1988, 7–9.)

2.3.5 Muut soitonoppaat

Olen tutustunut edellä mainittujen soitonoppaiden lisäksi Lee & Progris:n (1982) tekemään Jazz Boogie Woogie and the Blues -oppaaseen. Kirja sisältää 50 ”oppituntia” boogie-woogien ja bluesin soittoa. En käsittele kirjaa yksityiskohtaisemmin, koska siinä on vain hyvin vähän tekstiä selittämässä oppituntien nuotteja ja lisäksi kirja ei anna mielestäni mitään uutta edellä tutkimieni kirjojen aineistoon.

Toinen soitonopas, tai paremminkin nuottikirja, jonka jätin vähälle analysoimiselle, on Eduard Pützin Mr. Clementi goin’ on holidays – Short exercises for piano in blues and rock styles (1976). Kirja on tehty klassisen pianonsoiton opiskelijoille ”välipalaksi” ja sen huomaa esimerkiksi siitä, että kappaleissa on klassisen musiikin tyyliin merkitty dynamiikat, legatolinjat, sormitukset jne. Mielestäni tämä on erittäin huono

kirja niin bluesia kuin rockiakin aloitteleville pianisteille että myös klassisille pianisteillekin.

Kolmas soitto-opas, jonka haluan mainita, on Dr. Johnin Dr. John teaches New Orleans Piano Vol 1 (1996). Kirjassa on käsitelty New Orleans -tyylistä bluespianon soittoa. Kirja sisältää CD:n, johon Dr. Johnia on haastateltu. Levyllä Dr. John soittaa kappaleita ja kertoo mm. kuinka kappaleen komppi muodostetaan ja esittelee eri soittajien soittotyylejä. En käsittele kuitenkaan tätä kirjaa laajemmin tässä tutkielmassa siksi, koska mielestäni se ei ole suppeutensa takia kovin olennainen.

2.4 Aikaisemmat tutkimukset

Aiheeseen liittyvää tutkimusta on tehty hyvin vähän. Olen onnistunut löytämään vain yhden tuoreen tutkimuksen tietokoneavusteisesta pianonsoiton opetuksesta. Anja Oksanen on vuonna 2003 valmistuneessa väitöskirjassaan ”Digitaalisia oppimateriaalisovelluksia luokanopettajakoulutuksen pianonsoiton opetuksessa” tehnyt tutkimuksen, jonka lähtökohtana on ollut kehittää tutkijan omaa työtä tietokoneavusteisessa opiskeluympäristössä. Siinä sekvensseriohjelmien avulla valmistetulla oppimateriaalilla pyrittiin opiskelijakeskeiseen opetukseen, jossa eriytetään opiskelijoita ryhmässä ja mahdollistetaan heille yksilölliset harjoitusmenetelmät myös ryhmäopetuksessa. Oksanen keräsi kokemuksia Helsingin yliopiston luokanopettajakoulutuksen pianonsoiton ryhmäopetuksesta vuosina 1998-2002. (Oksanen 2003.)

Oksanen laati oppimateriaalia (yhteensä noin 500 eri toteutusta) kahteen erilaiseen opiskeluympäristöön. Ensiksi opetustilassa oli erilliset tietokoneet ja soundimodulit yhdistettyinä kosketinsoittimiin ja myöhemmin levyaseman sisältäviä sähköpianoja. Aineistonkeruumenetelminä Oksanen käytti kyselyjä ja haastatteluja. Tuloksissa kävi ilmi, että opetusjärjestelyjen kannalta merkittäviä olivat laitteiden toimivuus ja helpokäyttöisyys, ryhmäkoko, oppituntien pituus, kalusteiden asettelu sekä oppimateri-

aalin eriyttäminen. Opiskelu oli opiskelijakeskeistä ja se mahdollisti ryhmässä eri kursseja suorittavien opiskelijoiden yhtäaikaisen toimimisen. Opettajan rooli todettiin ohjaajana keskeiseksi. Oppimateriaalista positiivisena pidettiin soivan mielikuvan saamista, tempon säätelymahdollisuutta, käsien erikseen harjoittelemista ja itsenäistä työskentelyä. Opiskelijoilta saatu palaute oli positiivista koko tutkitun jakson ajan. (Oksanen 2003.)

2.5 Blues ja opetussuunnitelmat

Jyväskylän yliopiston opettajankoulutuslaitoksen pianonsoiton opetussuunnitelmas-
sa ei puhuta sanallakaan eri tyylilajeista, eikä näin ollen tietenkään myöskään blue-
sista. Kahden ensimmäisen opiskeluvuoden aikana OKL:n perusopinnoissa
opiskelevalta vaaditaan vähintään 15 kappaleen ohjelmisto. Ohjelmisto sisältää juh-
lalauluja, virsiä sekä vapaavalintaisia kappaleita, joista osassa pitää soittaa komp-
pia, sekä osassa melodiaa. Vapaavalintaisten kappaleiden tyylilajeja ei ole eroteltu.
Musiikin erikoistumisopinnot tekevä opiskelija saa kaksi vuotta lisää pianonsoiton
opetusta ja mukana ovat edelleen vapaavalintaiset kappaleet. (OKL:n pianonsoiton
tutkintovaatimukset 2003) Laatimani materiaalipaketti soveltuu OKL:n pianonsoiton
opetukseen sekä perusopintoihin, että erikoistumisopintoihin. Blues voi toimia yhten-
nä säästystyyleistä, joiden pohjalta opiskelija voi rakentaa vapaavalinteiset kappa-
leensa.

Jyväskylän yliopiston Musiikkikasvatuksen piano vapaan säästytksen tutkintovaati-
muksissa (2004) nimetään noin kaksikymmentä eri säästys- tai musiikkityyliä, jotka
opiskelijan tulisi hallita. Näistä yksi on blues. Ensimmäisen vuoden aikana opiskeli-
jan tulisi käydä vähintään 40 laulua ja toisena vuonna vähintään 25, joiden tulisi si-
sältää erityylisiä säästystapoja.

Sekä OKL:n että musiikkikasvatuksen pianonsoitto-opinnoissa blues on pieni osa
siitä kokonaisuudesta, joka opiskelijan tulee osata. Tehdessäni oppimateriaalia otin

huomioon sen asian, että materiaalipaketista ei voi tehdä kovin laajaa ja kaikkia eri bluesin alatyylejä käsittelevää kokonaisuutta, koska sen läpikäyminen soittotunneilla ei olisi aikapulan takia käytännössä mahdollista. Tästä johtuen laadin materiaalin siten, että se olisi mahdollista käydä noin viiden tunnin aikana läpi ja samasta syystä pyrin supistamaan materiaalipaketin sisällön vain mielestäni keskeisiin asioihin.

OKL:n musiikin ja musiikkikasvatuksen yhteistyön myötä pyritään opintotarjotin-ajatteluun, jonka tarkoituksena on mahdollistaa eri tasoille opiskelijoille opetusta siten, että opiskelija voi valita kurssija oman lähtötasonsa mukaan. Opintotarjotin ajattelussa opetus on jaettu kolmeen eri tasoon perusopinnot, aineopinnot ja syventävät opinnot. Lisäksi yhteisessä opetussuunnitelmassa puhutaan siitä, että ryhmäopetuksen mahdollisuuksia lisätään keyboard-studion avulla. Olen ottanut huomioon nämä ajatukset laatiessani oppimateriaalia. Tekemäni materiaali on suunniteltu käytettäväksi nimenomaan keyboard-studiossa ja lisäksi olen tehnyt materiaaliin kolmeportaisen järjestelmän, joka mahdollistaa sen, että oppimateriaalia voi käyttää eri tasoiset soitonopiskelijat. (Musiikkiloppuraportti 2004).

2.6 Konstruktivistinen oppimiskäsitys tämän tutkimuksen taustana

Laatimani oppimateriaalipaketti perustuu konstruktivistiseen oppimiskäsitykseen. Sil-
le tyypillistä on näkemys, että tieto on aina yksilön tai yhteisöjen itsensä rakentamaa. Tiedon vastaanottaminen ei tapahdu passiivisesti, vaan se on oppijan aktiivista kognitiivista toimintaa, jossa hän yhdistää ja tulkitsee havaintojaan sekä saamaansa uutta tietoa aikaisemman tiedon ja kokemusten pohjalta. (Tynjälä 1999, 37–38.)

Oppijan rooli konstruktivistisen oppimiskäsityksen mukaan on aktiivista toimintaa, jossa oppija jatkuvasti rakentaa käsityksiään ja omaa toimintaansa. Opettajan rooli muuttuu tällaisessa opetuksessa tiedon siirtämisen sijaan oppimisprosessin ohjaajaksi. Siksi opetuksessa keskeistä on se, miten oppija toimii ja mitä hän tekee sen sijaan, että mitä opettaja tekee. Opettajan rooli on edelleen tärkeä tiedon esittäjänä,

mutta tärkeämmäksi nousee se, kuinka opettaja rakentaa oppimistilanteen sellaiseksi, että se tukee oppijan oppimisprosessia. (Tynjälä 1999, 61.)

Laatimassani oppimateriaalissa ideana on se, että edellä mainitsemani asiat toteutuvat käytännössä. Sen sijaan, että opettaja antaisi valmiit mallit, kuinka opiskelijan tulisi soittaa esim. bluesimprovisaatiota, opettaja ohjaa opiskelijaa tiedon lähteille ja jättää opiskelijan itse tulkitsemaan ja vastaanottamaan tietoa ja muodostamaan omia käsityksiään siitä. Oppimateriaalin ensimmäisen osion (Liite 1) ensimmäinen ja toinen tehtävä pyrkivät antamaan opiskelijalle mahdollisuuksia ja vaihtoehtoja, kuinka improvisointia voi rakentaa. Kun kolmannessa tehtävässä annetaan tehtäväksi soittaa ensimmäinen improvisoitu soolo, tehtävänannossa ei velvoiteta käyttämään pelkästään aiemmissa tehtävissä opittuja asioita. Opiskelijalle annetaan mahdollisuus muodostaa soolo annettujen elementtien puitteissa oman valintansa ja omien taitojensa mukaan. Oppimisprosessina oppija on itse rakentanut omalle toiminnalleen raamit ja on itse vastuussa oppimisestaan, mikä on konstruktivismille hyvin tyyppillinen piirre (vrt. Tynjälä 1999, 62). Opettaja toimii tällaisessa työskentelytavassa apuna esimerkiksi sellaisessa tilanteessa, kun opiskelijasta tuntuu siltä, että hän ei tiedä miten tulisi toimia. Tällöin opettaja ohjaa opiskelijaa ja tarjoaa mahdollisesti lisää tietoa, jolloin opiskelija pystyy jatkamaan tiedon konstruointia.

Tynjälän mukaan (1999, 62) asioiden ymmärtäminen on tärkeämpää kuin mekaaninen ulkoa osaaminen, koska vain ymmärretty tieto on mielekästä. Tämän asian olen huomionut oppimateriaalin laadinnassa siinä, että olen pyrkinyt karsimaan esimerkiksi nuottikuvia mahdollisimman vähäiseksi, jotta opiskelija ei yrittäisi opetella asiaa nuotista vaan hänen täytyisi oivaltaa ja soveltaa asia saman tien, jotta hän suoriutuu tehtävästä.

Konstruktivistisen oppimiskäsityksen mukaan faktat opitaan parhaiten silloin, kun ne kytketään aikaisempaan tietoon ja opetuksesta pystytään tekemään ongelmakeskeistä ja tieto sidotaan käytäntöön (Tynjälä 1999, 63.) Näin tapahtuu esimerkiksi oppimateriaalin tehtävässä 5 (Liite 1), jossa opetellaan bluesasteikon muodostamista.

Asteikko muodostetaan osittain aiemmin opittujen asioiden pohjalta ja sidotaan myös käytäntöön, koska sitä käytetään jatkuvasti oppimateriaalissa ja myös kyseisessä tehtävässä.

3 TUTKIMUSASETELMA

3.1 Tutkimusongelma

Kuten jo johdannosta käy ilmi, olen laatinut oppimateriaalipaketin bluesin ja bluesimprovisoinnin soittoon. Materiaalipaketti on suunniteltu käytettäväksi musiikin laitoksen uudessa keyboard-studiossa. Tilan ideana on hyödyntää tietokoneavusteista opetusta sekä mahdollistaa ryhmäopetus.

Tutkimukseni pääkysymys on helposti johdettavissa edellä mainituista asioista. Koska olen laatinut itse tutkimani materiaalipaketin, on luonnollista, että haluan nostaa tutkimukseni pääkysymykseksi, kuinka laatimani oppimateriaalipaketti toimii käytännössä. Tutkimuksen alakysymyksiksi nousevat kysymykset pääkysymyksestä. Ne ovat:

Minkälaiseksi materiaalipaketin sisältö koettiin?

Kuinka tietotekniikka auttoi tai haittasi opiskelua?

Millainen oli materiaalipaketin yleisarvio?

Miten opiskelijoiden suhtautuminen improvisointiin muuttui materiaalipaketin läpikäymisen myötä?

Halusin nostaa alakysymyksissä yleiset, kokonaisuutta arvioivat mielipiteet esille, sekä ottaa selvää, onko laatimani materiaali sisällöllisesti oikeanlaista. Koska tietotekniikka on hyvin keskeisessä roolissa materiaalipaketin toimivuuden kannalta, mielestäni sen toimivuus on myös hyvin tärkeää. Suhtautumisen improvisointiin nostin alakysymykseksi, koska itselläni on ollut aina se käsitys, että improvisointia pidetään vaikeana asiana oppia. Usein siihen suhtaudutaan kuin se olisi ”suuri peikko”. Koska materiaalipaketin yksi keskeisimmistä sisällöllisistä ideoista on madaltaa kynnystä improvisointiin, on mielestäni tärkeää ottaa selvää, madaltuiko kynnys materiaalipaketin myötä.

3.2 Teemahaastattelu ja sähköpostikysely tiedonkeruumenetelminä

Olen käyttänyt tiedonkeruumenetelmänä tässä tutkimuksessa lähinnä tutkimushaastattelua. Tutkimukseni on laadullinen ja haastattelumenetelmänä käytän teemahaastattelua, joka on puolistrukturoitu menetelmä. Teemahaastattelu on puolistrukturoitu siksi, koska haastattelun aihepiirit, eli teemat ovat jo tiedossa. Siitä puuttuu kuitenkin strukturoidulle haastattelulle tyypillinen kysymysten tarkka muoto ja järjestys. (Hirsjärvi & Hurme 1988, 36.)

Teemahaastattelua käytetään usein kasvatus- ja yhteiskuntatieteellisessä tutkimuksessa, koska se vastaa hyvin monia laadullisen tutkimuksen lähtökohtia. Laadullisen tutkimuksen tyypillisiä piirteitä on mm. se, että tietoa kerätään ihmisiltä ja tutkimusta tekevä ihminen luottaa siihen aineistoon enemmän, mitä saa haastateltaviltaan keskustelutilanteissa kuin mitä saisi tehdessään esim. lomakehaastattelun. Laadulliseen tutkimukseen liittyy myös se, että tutkimussuunnitelma muotoutuu tutkimuksen edessä ja näin ollen tutkimus toteutetaan joustavasti ja suunnitelmia muutetaan olosuhteiden mukaisiksi. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2004,155;197–198.)

Tässä tutkimuksessa teemahaastattelun käyttö on perusteltua siksi, koska tutkimusongelmani ovat sellaisia, että niihin ei ole yhtä ja ainoaa oikeaa vastausta, vaan aineisto koostuu mielipiteistä ja kokemuksista miten kukin opettaja tai opiskelija on asian kokenut.

Teemahaastattelun runko (Liite 2) muodostui seuraavista teema-alueista:

1. Taustatiedot,
2. Yleisvaikutelma
3. Materiaalin kokonaisuuden arviointi
4. Opetusta auttavat ja vaikeuttavat tekijät
5. Yleisarvio
6. Osiokohtainen arviointi
7. Kehitysideat.

Tämä teemarunko toimi pohjana opettajille pitämiini haastatteluihin. Sovellettuna sama runko toimi taustalla myös itseopiskelijoiden haastatteluun.

Teemarungon teemat nousivat suoraan tutkimukseni alaongelmista. Lopullisiin tutkimusongelmiin rajasin muutaman teemoista pois, koska joko niistä ei noussut minäkäänlaisia tuloksia (yleisvaikutelma-teema), tai niistä nousseet asiat eivät olleet kokonaisuuden kannalta mielestäni kovin tärkeitä. Lisäksi rajaamista perustelee se, että muutoin tutkimuksesta olisi tullut hyvin laaja.

Tein myös opettajien opiskelijaryhmille sähköpostikyselyn (Liite 3), jossa selvitetään opiskelijoiden taustatietoja ja kokemuksia laatimastani oppimateriaalipaketista. Kysymykset olivat avoimia kysymyksiä, jotta vastaajat pystyivät kertomaan kaiken mitä heillä oli mielessään.

3.3 Haastatteluaineiston analysointi ja raportointi

Haastatteluista saatu aineisto on hyvin monipuolista ja laajaa. Hirsjärvi & Hurme (1988) toteavat, että aineiston käsittely ja sen analysointi pitäisi aloittaa mahdollisimman pian sen jälkeen, kun aineistonkeruu on tapahtunut. Tällöin aineisto on vielä tuoretta ja mahdolliset täydennykset on helpompaa suorittaa heti haastattelujen jälkeen. (Hirsjärvi & Hurme 1988, 108.) Tein yhteensä viisi haastattelua ja tallensin ne kaikki minidiscille. Haastattelut olivat 1h – 1h 45min pitkiä, joten analysoitavaa aineistoa oli paljon.

Kuten Hirsjärvi & Hurme (1988) suosittelevat, aloitin aineiston käsittelyn ja sen analysoinnin välittömästi haastattelujen jälkeen. Litteroin kaikki haastattelut sanatarkasti tietokoneelle, jotta saisin mahdollisimman tarkan käsityksen haastateltavien mielipiteistä. Hirsjärven ja Hurmeen mukaan analyysivaiheen alku on jo aineiston purkaminen tekstiksi. Litterointi ei ole pelkkää rutiinia. (Hirsjärvi & Hurme 2000, 142.) Yksittäisenä työtehtävänä litterointi oli yksi tutkielmani työläimmistä vaiheista ja sii-

hen kului aikaa noin 20 tuntia. Litteroitua tekstiä syntyi yhteensä noin 90 sivua. Täydellisesti litteroidut haastattelut ovat hallussani ja mahdollista tutkimuskäyttöä varten ne ovat minulta saatavissa.

Haastattelujen litteroinnin jälkeen aloin välittömästi analysoida, mitä teksteistä käy ilmi. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että aloin järjestää ja merkitä, minkä teemojen alle aineisto kulloinkin kuuluu. Usein haastateltavan kertoma asia päätyi useamman teeman alle. Teemoihin jaon jälkeen tein muistiinpanot litteroidusta tekstistä siten, että vain olennainen, eli itse asia, jäi teksteistä jäljelle. Tämän jälkeen vertailin eri vastaajien tekstejä ja palasin tarvittaessa alkuperäisiin litteroituihin teksteihin mikäli tekemäni muistiinpanot eivät olleet tarpeeksi täydellisiä.

3.4 Tutkimuksen luotettavuus

Tutkimukseni pääasiallisen menetelmän teemahaastattelun käyttö on perusteltua, koska tutkin ihmisten kokemuksia ja ajatuksia erilaisista asioista. Teemahaastattelu on tällaisen tutkimuksen kannalta luotettava, koska tällöin saan varmuudella tietoa kaikista niistä asioista, joista haenkin tietoa. Lisäksi teemahaastattelu mahdollistaa sen, että vastauksista saattaa tulla sellaisia asioita ilmi, joita en etukäteen olisi osannut kuvitella. Jos tekisin samaa tutkimusta esim. kvantitatiivisesti kyselylomakkeilla, en välttämättä osaisi kysyä kaikkia sellaisia asioita, jotka vastaajat haluaisivat tuoda julki. Tämän takia oikean menetelmän valinta on tärkeää ja se lisää tutkimuksen luotettavuutta.

Se, kuinka luotettavaa haastatteluaineisto on, riippuu aineiston laadusta. Haastattelu on laadukas, jos se litteroidaan mahdollisimman nopeasti haastattelun jälkeen ja jos tutkija suorittaa itse sekä haastattelun että litteroinnin. Litteroinnin tulee noudattaa kaikissa haastatteluissa samoja sääntöjä. (Hirsjärvi & Hurme 2000, 189.) Suorittaessani haastatteluja ja niiden litterointeja olen toiminut juuri edellä mainitulla tavalla ja siksi voin todeta, että haastatteluaineistoni on tutkimuksen kannalta riittävän laadu-

kasta ja luotettavaa. Hirsjärven ym. mukaan (2004, 218) tutkijan tulisi esittää, millä perusteella hän on muodostanut päätelmänsä. Tällaisena voi olla esimerkiksi suorat lainaukset haastatteluista, joita myös itse olen tutkimuksen tuloksissa käyttänyt.

3.5 Tutkimuksen kohderyhmä

Halusin toteuttaa tutkimuksen siten, että en testaa omaa materiaaliani omassa opetuksessani. Tein tämän valinnan siksi, jotta tutkimukseni ei muuttuisi oman toimintani onnistumisen tutkimukseksi vaan pitäytyisi materiaalin toimivuuden tutkimisessa. Pyysin tutkimusryhmään kolme taustoiltaan erilaista vapaan säestyksen opettajaa, jotka olivat valmiita testaamaan laatimaani oppimateriaalipakettia keyboard-studiossa. Jokainen opettaja muodosti itse omista opiskelijoistaan ryhmän (tai useamman), joiden kanssa hän kävi materiaalipakettia läpi. Kävin jokaisen opettajan kanssa läpi nopeasti, mikä paketissa on ideana ja kuinka sitä tulee käyttää, mutta lopullisesti opettajat saivat itse päättää, kuinka he opiskelijoidensa kanssa pakettia kävivät läpi. Haastattelin paketin läpikäymisen jälkeen kaikki opettajat, sekä toimitin opettajien oppilaille sähköpostikyselyn (Liite 3).

Ryhmäopetuksen lisäksi halusin testauttaa materiaalipakettia myös itseopiskelijoilla. Siksi annoin kahdelle musiikkikasvatuksen opiskelijalle materiaalipaketin harjoiteltavaksi omatoimisesti, jotta selviäisi, kuinka tällainen työskentely on mahdollista materiaalipaketin tiimoilta. Haastattelin itseopiskelijat soveltaen samaa teemarunkoa, jota olin käyttänyt opettajien haastattelussa.

3.5.1 Opettajien taustatiedot

Opettajalla on vapaasäestyksen opetuskokemusta noin viiden vuoden ajalta. Kutsun häntä jatkossa Olliksi. Vapaasta säestyksestä hänellä on opetuskokemusta yksityisoppilaista, koulumaailman luokkatilanteista sekä yliopistosta, jossa hän on opettanut

toista vuotta vapaata säestystä. Yläasteella ja lukiossa hänellä on meneillään musiikinopettajana kolmas opetusvuosi. Olli kokee hallitsevansa tietotekniikan hyvin. Hän ei pelkää tietoteknisiä laitteita, mutta on samalla tietoinen siitä, että laitteiden kanssa on aina ongelmia. Musiikinteko-ohjelmat ovat hallussa. Lisäksi hän on ollut pitämässä kanssani käyttökoulutusta OKL:n ja musiikin laitoksen vapaasäestysopettajille ja hänen kanssaan olemme pohtineet ja kehittäneet sitä, kuinka vapaata säestystä voisi tietokoneavusteisesti opettaa. Osa näistä ajatuksista on myös vaikuttanut tekemäni oppimateriaalipaketin sisältöön ja sisällön toteutukseen.

Olli toteutti oppimateriaalipaketin Optima-verkkoympäristön kautta. Kaikki tehtävät ja tehtävänannot olivat Optimassa ja siellä oli myös tehtävien palautuskansiot, joihin opiskelijat palauttivat valmiit tehtävät. Kaikki opiskelijat olivat musiikkikasvatuksen VS1 -kussilla olevia opiskelijoita ja heille pidettiin kolme puolentoista tunnin mittaista opetustuokiota.

Ope2 on toiminut vuodesta 1982 OKL:n soiton lehtorina. Kutsun häntä jatkossa Oskariksi. 1990-luvun alussa hän on ottanut opetusohjelmaansa myös musiikkiteknologian opetuksen. Nykyään hänen työhönsä kuuluu soitonopettajan tehtävät ja musiikkiteknologian opetus OKL:ssä ja vapaan säestyksen pedagogiikan opetus Musiikin laitoksella. Vapaan säestyksen pedagogiikka tarkoittaa sitä, että musiikkikasvattajat opettavat OKL:n opiskelijoille vapaata säestystä ja Oskari toimii musiikkikasvattajien ohjaajana. Oskarille Macintosh-tietokoneet ovat tututumpia kuin pc-tietokoneet. Hän kertoo, että pc-ympäristössä hänellä on joitakin vaikeuksia välillä perustoimintojenkin kanssa, mutta hän suhtautuu tietokoneisiin kuitenkin myönteisesti. Oskari kertoo osaavansa käyttää erityisesti Sibelius notaatio-ohjelmaa, mutta myös Logic-sekvensseriohjelma on hallussa.

Oskarin ryhmässä oli hyvin eritasoisia opiskelijoita. Siihen kuului neljä OKL:n ensimmäisen vuosikurssin opiskelijaa ja he kävivät oppimateriaalipaketin läpi kolmessa neljänkymmenenviiden minuutin mittaisessa osiossa.

Ope3 on toiminut musiikkilukiossa lehtorina vuodet 1999-2001. Kutsun häntä jatkossa Outiksi. Hän on toiminut vuodet 2001-2003 tuntiopettajana musiikkikoulussa, kansalais- ja työväenopistossa. Vuosina 2002-2004 hän on toiminut tuntiopettajana yliopistossa ja syksystä 2004 yliopistossa lehtorina. Myös Outilla on tietokoneen perushallinta kunnossa. Hän osaa käyttää nuotinnusohjelmia hyvin. Sekvensseriohjelmiä hän on käyttänyt opiskeluaikana ja ohjelmien käyttötaidot alkavat pikku hiljaa palautumaan.

Outi testasi materiaalipakettia Oskarin tapaan OKL:n ensimmäisen vuosikurssin opiskelijoilla. Hänellä oli useampia ryhmiä ja hän kävi läpi ryhmien kanssa vain paketin improvisointiosuutta. Yhden ryhmän kanssa hän kävi myös komppiosuuden kaksi ensimmäistä tehtävää. Näiden lisäksi hän piti muutaman kerran myös ryhmälle, jossa oli OKL:n musiikin erikoistujia ja musiikkikasvatuksen opiskelija. Outin opiskelijoista tekemääni sähköpostikyselyyn vastasi vain OKL:n ensimmäisen vuosikurssin opiskelijoita, koska he käyttivät materiaalipakettia eniten (5x45min). Monet Outin opiskelijoista olivat hyvin aloittelevia soittajia.

3.5.2 Opiskelijoiden taustatiedot

Tekemääni sähköpostikyselyyn vastasi viisi musiikkikasvatuksen opiskelijaa ja viisi OKL:n opiskelijaa. Sähköpostitse vastanneet opiskelijat olivat Ollin, Oskarin tai Outin oppilaita. Musiikkikasvatuksen opiskelijoista kaikki olivat soittaneet pianoa useamman vuoden ja suurin osa oli soittanut enemmän klassista pianoa kuin vapaata säestystä. Vastanneista OKL:n opiskelijoista kolme oli aloittanut soittamaan pianoa syksyllä 2004 ja kaksi vastanneista oli soittanut klassista pianoa pitempään ja vapaata säestystä vähän.

Testautin oppimateriaalipakettia opettajien ryhmien lisäksi myös kahdella itseopiskelijalla. Molemmat itseopiskelijat ovat musiikkikasvatuksen opiskelijoita. Heistä itseopiskelija 1, jota jatkossa kutsun nimellä Irma, testasi pakettia kotikoneellaan

Micrologic Fun -ohjelmalla, joka on Logic-sekvensseriohjelman ilmaisjakeluversio ja toimii vanhemmilla pc-tietokoneilla. Itseopiskelija 2, jota kutsun jatkossa nimellä Ilona, puolestaan kävi vapaa-ajallaan suorittamassa tehtäviä keyboard-studiossa. Molemmat käyttivät paketin läpikäymiseen noin viisi tuntia aikaa.

Irma on soittanut ala-asteelta saakka pianoa. Vapaa säestys on kulkenut pikkuhiljaa klassisen rinnalla ja nykyään hän soittaa enemmän vapaata säestystä kuin klassista. Hän on soittanut klassisesta pianosta I-tutkinnon. Vapaata säestystä Irma kertoo oppineensa paljon itseopiskelun kautta, mutta ennen yliopistoon tuloa hän kävi vuoden popjazz-pianotunneilla. Musiikkikasvatuksen vapaa säestys -tunneilla hän on käynyt puolen vuoden ajan, minkä jälkeen hän tentti vapaa säestys -kurssit.

Irma kertoo suhtautuvansa positiivisesti tietotekniikkaan ja hän pitää tietotekniikan käytöstä. Hän on käynyt notaatio-, sekvensseri- ja digitaalisen äänenkäsittelyn kurssin. Hänen mielestään kyseiset kurssit antoivat tarvittavat tiedot bluespaketin käyttöön, mutta samalla hän myös toteaa, että olisi osannut käyttää pakettia sujuvasti, vaikkei olisi käynytäkään kyseisiä kursseja.

Ilona on aloittanut klassisen pianonsoiton neljävuotiaana. Hän teki peruskurssi 3/3 tutkinnon, jonka jälkeen vaihtoi vapaaseen säestykseen ja ehti soittaa sitä kotipaikkakunnallaan kolme vuotta ja tehdä mukautetun konservatorion I-tutkinnon paikkakunnan musiikkiopistossa. Jyväskylässä musiikkikasvatuksen tiimoilta hän on opiskellut kaksi vuotta klassista pianoa ja kaksi vuotta vapaata säestystä ja tehnyt VS2 -tutkinnon. Tietotekniikan suhteen Ilona kertoo perustaitojen olevan kunnossa. Yliopistossa hän on käynyt tieto- ja viestintätekniiikan peruskurssin, sekvensserikurssin ja notaatiokurssin.

Molempien itseopiskelijoiden kokemukset bluesin soitosta ja improvisoinnista ennen bluespakettia olivat melko vähäisiä. Irma ja Ilona kertovat, että he osasivat blueskaavaa ja komppausta etukäteen jonkun verran, mutta improvisointi oli jäänyt melko vähäiseksi molemmilla.

4 TUTKIMUKSEN SUORITTAMINEN

4.1 Tutkimuksen kulku

Aloitin varsinaisen pro gradu -tutkielmani työstön syyskuussa 2004. Tuona ajankohdalla minulle oli selvää, että tulen käsittelemään tutkielmassani bluesin ja bluesimprovisoinnin soittoa ja sen opetusta pianolla. Syyskuusta marraskuuhun 2004 tutkin paljon bluesiin liittyvää taustakirjallisuutta kuten erilaisia soitonoppaita. Marraskuussa graduni lopullinen aihe alkoi muotoutumaan ja päädyin tekemään bluesinsoiton oppimateriaalia tietokoneavusteiseen vapaan säestyksen opetukseen.

Marraskuussa 2004 kirjoitin teoriaosuuden graduuni. Joulukuun 2004 sekä tammikuun 2005 alussa laadin tutkielmassani tutkittavana olevan oppimateriaalipaketin. Tammikuusta maaliskuuhun materiaalipaketti oli testattavana kolmella eri yliopistonopettajalla sekä kahdella itseopiskelijalla. Eri henkilöt testasivat materiaalipakettia hieman eri aikoihin ja siksi pystyinkin aloittamaan aineiston keruun eli teemahaastattelut ja niiden litteroinnin jo helmikuussa ja tein niitä aina maaliskuun puoliväliin saakka. Aineiston analysoinnit sain valmiiksi maaliskuun lopussa, jonka jälkeen huhti- ja toukokuussa 2005 vuorossa olivat tulosten analyysi, tulkinta, raportin muokaus ja viimeistely.

4.2 Materiaalin laadinta ja sen tekninen toteutus

Laatiessani materiaalipakettia (Liite 1), pyrin ottamaan alusta saakka huomioon sen, kenelle materiaalipaketti on suunnattu ja missä sitä aiotaan käyttää. Laatiessani oppimateriaalia käytin taustatietoina aiemmin esittelemiäni soitonoppaita, omia kokemuksiani bluesin soittamisesta, sen opettamisesta saatuja tietoja ja kokemuksia sekä keskusteluja, joita kävin materiaalia testanneen Ollin kanssa.

Ensimmäinen lähtökohta materiaalin sisällön laatimiselle oli se, että minun täytyi määritellä, kuinka laaja kokonaisuus on kysymyksessä ja kuinka paljon siihen on käytettävissä yliopiston vapaa säästys-opintojen tiimoilta aikaa. Keskusteluissa Ollin kanssa sain käsitystä opetussuunnitelman ja tutkintovaatimusten lisäksi siitä, kuinka paljon aikaa on käytettävissä ja niinpä päädyin tekemään paketin, joka olisi käytävissä noin viidessä tunnissa läpi.

Pyrin ottamaan huomioon Jyväskylän yliopiston musiikin yhteistyön, jossa pyritään toteuttamaan aiemmin mainitsemani opintotarjotin-ajattelua. Laatimassani materiaalissa toteutan opintotarjotin-ajattelua siten, että olen tehnyt tehtäviin kolmiportaiset tasomerkinnät, jotka ovat: vasta-alkaja, jonkin verran soittanut ja kokenut soittaja. Tasomerkinnät mahdollistavat sen, että aloitteleva soittaja saa hyvällä omallatunnonla ohittaa jonkun vaikeamman tehtävän ja vastaavasti pitkällä olevalle soittajalle pystytään myös tarjoamaan haasteita ja hän voi oman valintansa mukaan myös käydä osan helpoista tehtävistä nopeaan tahtiin läpi ja siirtyä haastavampiin tehtäviin. Samalla tasomerkinnät mahdollistavat sen, että ryhmäopetuksessa opettaja voi eriyttää eritasoisia opiskelijoita ja ohjata heitä heille itselleen sopivien haasteiden äärelle. Oppimateriaalipaketti koostuu ohjeista (Liite 1) sekä noin 80:stä logic-tiedostosta, jotka sisältävät ohjeisiin liittyvät tehtävätiedostot.

4.2.1 Materiaalin sisältö ja rakenne

Yksi keskeisimmistä sisällöllisistä asioista, johon halusin paneutua enemmän on improvisointi. Olen huomannut vuosien kuluessa opiskelukavereideni ja pianooppilaideni keskuudessa olevan selvän varauksellisuuden silloin, kun puhutaan improvisoinnista. Sitä pidetään vaikeana ja vain taitaville soittajille kuuluvana asiana. Halusin lähestyä materiaalissani improvisointia siten, että kynnyks improvisointiin olisi mahdollisimman alhainen ja siten, että materiaalin myötä opiskelija saisi edes jonkinlaisia avaimia improvisoinnin tuottamiseen. Improvisoinnin korostaminen oli yksi syy siihen, että paketti sisältää kolme osiota: 1) Bluesasteikko ja improvisointi, 2) Blues-

kaava ja bluesin komppaaminen sekä 3) Play the Blues! -osion, jonka ideana on yhdistää osiot yksi ja kaksi toisiinsa.

Materiaalipaketti alkaa improvisoinnista siksi, että halusin saada kynnyksen soittamiseen sekä samalla myös improvisaatioon mahdollisimman alhaiseksi. Ensimmäisen osion ensimmäisessä kahdessa tehtävässä soittajalle annetaan vain kolme tai neljä ääntä, joita hän saa käyttää. Seuraavissa tehtävissä äänet yhdistetään bluesasteikoksi ja sen muodostamisperiaate opetellaan. Ensimmäisen osion tehtävissä opiskelijalla ei ole vielä käsitystä soiton taustalla olevasta sointurakenteesta, mutta hänellä on jo äänet joilla hän voi soittaa ja jotka kuulostavat taustan päälle soitettuna hyvältä. Soittajan ei tarvitse keskittyä vasempaan käteen vaan hän saa tietokoneelle tehdyn taustanauhan ansiosta soittaa yhdellä kädellä pelkästään sooloa bluesasteikon pohjalta. Jätin tarkoituksenmukaisesti muut improvisoinnissa käytettävät asteikot käsittelemättä, koska mielestäni bluesasteikon monipuolinen käyttö antaa tarvittavat eväät hyvän kuuloisen improvisoinnin tuottamiseen ja lisäksi useamman asteikon käyttö vaatisi huomattavasti pitempiaikaista harjoittelua kuin tämän materiaalipaketin tarkoitus on.

Toiseen osioon siirtyessä opiskelijalla pitäisi olla improvisaatioon tarvittavia keinoja jo hallussaan. Lisäksi opiskelija on kuullut saman blueskaavan useita kertoja harjoitellessaan improvisointia, eli soittajalle on toisessa osiossa esiteltävä sointukierto on jo valmiiksi tuttu. Päätin pitäytyä perinteisen blueskaavan rajoituksissa siksi, koska opetukseen käytettävään aikamäärään nähden erilaisten blueskaavojen käyttö jäisi hyvin irralliseksi. Toisessa osiossa soittaminen alkaa helposta oikean käden kompisista, johon otetaan vasemmalle kädelle walking bass -kulku. Tehtävät vaikeutuvat pikkuhiljaa uusien asioiden myötä. Tehtävässä 11 on jo selvästi vaikeampi tehtävä, jossa on tarkoituksena opetella muodostamaan omia walking bass -kulkuja ja sen pitäisi tarjota haasteita pitempäänkin soittaneelle. Walking bassin lisäksi opetellaan myös boogie-woogie-bassoja. Kolmannessa osiossa on tarkoituksena saada yhdistettyä ensimmäisen ja toisen osion asiat. Tarkoituksena on pystyä improvisoimaan

oikealla kädellä vasemman käden kompatessa sekä soittamaan ylipäätään bluesia monipuolisesti käyttämällä paketin myötä opittuja taitoja.

Olen pyrkinyt käyttämään oppimateriaalissa mahdollisimman vähän nuottiesimerkkejä. Blues ja improvisointi ovat sellaisia asioita, että niitä ei tulisi soittaa nuotista vaan enemmänkin ”omasta elämästä”. Tähän olen pyrkinyt sillä, että olen laittanut ensimmäisessä osiossa vain äänten nimet nuotille ja muuten ohjeet kirjallisesti. Opiskelijan on näin ollen pakko soittaa korvakuulolta sekä riffejä että omia improvisoituja soolojaankin. Korvakuulolta opettelu puolestaan auttaa siinä, että oppilas kuulee, mikä kuulostaa hyvältä sen sijaan, että luottaisi siihen, että nuottiin kirjoitettu versio olisi paras ja ainoa vaihtoehto. Toisessa osiossa ajattelin, että ensimmäisiin tehtäviin (8 ja 9) on laitettava nuotit aloittelevia soittajia varten, jotta hahmotus tapahtuisi myös nuotin kautta. Ideana on kuitenkin päästä mahdollisimman nopeasti irti nuotteista ja siksi tehtävässä 10 on enää lyhyt esimerkki siitä, kuinka tulee kompata.

Tehtävä 11 on haastavampi tehtävä ja siksi tein siihen esimerkin, jotta opiskelija saa käsityksen siitä, minkälaiselta oma walking bass voisi kuulostaa. Varsinainen tehtävä perustuu kuitenkin jo täysin ilman nuotteja soittamiseen. Tehtävässä 12 nuottiesimerkit ovat vain tahdin mittaisia ja oppilaan on välittömästi osattava soveltaa tahdin esimerkistä koko kappaleeseen komppia. Tehtävässä 13 on ideana opetella improvisoinnin lisäksi myös hieman hankalampia riffejä ja siksi tein sen nuotille, koska nuottiesimerkki tällaisessa tehtävässä helpottaa mielestäni huomattavasti oppimista.

Tehtävässä 14 on blueskappale, jonka kaltaisia esiintyy koulukirjoissa. Sen pohjalta oppilaan tulisi osata rakentaa biisi ja sen takia nuotin olemassaolo on mielestäni perusteltua. Sävellajit nuoteissa ovat A- ja C-duuri. Valitsin vähäisen sävellajimäärän siksi, jotta aloitteleva soittaja pystyisi soveltamaan oppimiansa asioita edes yhdessä sävellajissa. Jos uusia opittaisiin aina uudessa sävellajissa, asioiden hahmottaminen ja yhdistäminen olisi mielestäni huomattavasti hankalampaa.

Paketissa on yksi oikea sävellys ja se on sama kappale, jota musiikkikasvatuksen vapaan säestyksen opinnoissa on käytetty. Valitsin kyseisen kappaleen myös siksi, että kappale on kansansävelmä, joten sen käyttö materiaalipaketissa ei riko tekijänoikeuslakeja, vaan voin käyttää sitä ilman lupia ja niistä koituvia maksuja. Tekijänoikeusyistä materiaalipaketti ei myöskään sisällä nuotti- tai kuunteluesimerkkejä kuuluisien bluespianistien soitosta.

4.2.2 Ohjelmana Logic Education

Jyväskylän yliopiston Musiikin laitoksen keyboard-studiossa on kuusi opetuspistettä, joissa on Yamaha Clavinova CLP-115 -sähköpiano, Roland XV-2020 -soundimoduli, pieni mikseri ja PC-tietokone. Opettajan työpisteessä on lisäksi käytettävissä videotykki, stereot sekä monipuolisempi mikseri, joka mahdollistaa yksittäisten opetuspisteiden kuuntelun. Koska keyboard-studion musiikkiohjelmina ovat Sibelius 3.0 -nuotinnusohjelma ja Logic Education 5.5 -sekvensseriohjelma, olen luonnollisesti pakotettu rakentamaan oppimateriaalipaketin näiden ohjelmien ympärille. Molemmat ohjelmat olivat minulle materiaalin työstövaiheessa jo ennalta tuttuja, mutta päädyin tekemään materiaalipaketin ainoastaan Logic Education -sekvensseriohjelmaan, koska mielestäni kahden ohjelman yhtäaikainen opettelu on melko paljon vaadittu sellaiselta oppilaalta, joka ei ole koskaan käyttänyt kumpaakaan. Logic Education -ohjelma mahdollistaa soiton äänittämisen ja kuuntelemisen juuri samanaikaisena kuin sen on soittanutkin. Sibelius-ohjelma ei tähän pysty, koska se pyrkii jatkuvasti tekemään nuotteja. Koska nuotinnuspuoli ei ollut materiaalipaketin kannalta tärkeää, Logic Educationin käyttö osoittautuu perustelluksi.

Koska kyseessä on vapaaseen säestykseen liittyvä materiaalipaketti, eikä teknologiaa opettava paketti, pyrin karsimaan kaiken tekniikkaan liittyvän ohjeistuksen minimiin. Omien kokemuksieni mukaan Sibelius-ohjelman kanssa työskentely on monimutkaisempaa kuin Logic Educationin ja tämän takia Sibelius-ohjelman käyttö olisi vaatinut myös tarkempaa ja perusteellisempaa ohjeistusta ja perehtymistä opis-

kelijoilta kuin Logic Educationin. Sekvensseriohjelman toiminnoista käydään läpi vain tärkeimmät, kuten: kuinka soittoa äänitetään, kuinka kuunnellaan, kuinka esimerkiksi toisen käden saa hiljennettyä ja kuinka epäonnistuneen äänityksen saa poistettua. Mielestäni juuri riittävästi ominaisuuksia. Vapaan säestyksen opetuksen yhteydessä ei ole mielestäni olennaista opettaa esim. pikakomentoja näppäimistöltä tai ohjelman yksityiskohtaisempia toimintoja siksi, että ohjelmakohtaiset erityistoiminnot unohtuvat helposti, jos soittotuntien välillä on tauko. Ilman niiden osaamista-kin tulee hyvin toimeen.

Olin pitämässä Ollin kanssa keyboard-studion käyttäjäkoulutusta OKL:n ja musiikin laitoksen vapaan säestyksen opettajille tammikuussa 2005. Tässä yhteydessä kehitimme Logic Educationin ulkoasua sellaiseksi, että se olisi mahdollisimman selkeä ja helppokäyttöinen vapaan säestyksen opetusta ajatellen. Samaa ulkoasua olen käyttänyt materiaalipakettini harjoitustehtävissä.

5 TUTKIMUKSEN TULOKSET

5.1 Materiaalipaketin sisällön arviointi

Kaikki opettajat olivat sitä mieltä, että materiaali sopi kohderyhmälle. Tosin Outi kertoo, että jo ensimmäinen tehtävä oli joillekin OKL:ssä pianonsoitonaloittaneille liian vaativa. Kuitenkin hän oli sitä mieltä, että paketti toimi parhaiten niillä, jotka olivat vielä suhteellisen alussa soittamisessa. Materiaalipaketin vaikeustasoa arvioitaessa on havaittavissa eroavaisuuksia ryhmien ja opettajien välillä.

Outin mielestä tehtävät olisivat voineet olla jossain määrin helpompia, jotta materiaalipaketti olisi käytettävissä ihan kaikentasoisten opiskelijoiden kanssa. Lisäksi hän miettii sitä, miten koko bluesasteikon käyttöä voisi ohjeistaa siten, että sen käyttö olisi helpompaa. Oskarin mielestä vaikeustaso oli sopiva ja hänen mielestään materiaalin laadinnassa on selvästi ajateltu keskitasoisista oppimista, mutta kuitenkin siten, että kaikentasoisille soittajille on myös haasteita. Olli näkee, että improvisointiosio on vaikeustasoltaan sopiva ja se myös vaikeutui sopivasti. Tämän hän perustaa sille, että kaikki opiskelijat tekivät harjoitukset ja palauttivat ne ajallaan. Sen sijaan komppiosuudesta hän arvioi, että eteneminen ei onnistunut aivan yhtä hyvin kuin improvisoinnissa. Olli miettii, johtuiko tämä materiaalista vai siitä, että edettiin liian nopeasti. Hän antoi opiskelijoille viikon aikaa harjoitella ja tehdä komppaustehtävät ja hän pohtiikin, että olisiko ensiksi pitänyt antaa tehtävät 8 ja 9 harjoiteltavaksi ja sitten myöhemmin lisää tehtäviä.

Opettajat olivat yksimielisiä siinä, että materiaali eteni loogisesti. Olli toteaa, että edelliset osiot tukivat seuraavien osioiden oppimista. Outi kokee etenemisen myös loogiseksi vaikkakin kävi opiskelijoiden kanssa tehtävän viisi ennen tehtävää neljä. Myös se, että materiaalin rakenne muodostui siten, että ensin oli improvisointiosuus, sen jälkeen komppiosuus ja lopuksi nämä kaksi yhdistettiin, koettiin hyväksi opettajien keskuudessa.

Kaikkien opettajien mielestä materiaalipaketissa oli bluesimprovisaatiosta sisällöllisesti oleelliset asiat. Bluesin komppaamisen kannalta sisällöllisesti oleellisten asioiden olemisesta Olli näkee, että kohderyhmälle oleellisista asioista opiskelijat oppivat paketin tiimoilta hyvin skaalan ja kaavan, mutta puutteita oli fraseeraamisessa ja tyylinmukaisten asioiden soittamisessa. Puutteet hän ratkaisi käsittelemällä kyseisiä asioita kontaktitunneilla. Hän jäi kuitenkin kaipaamaan esimerkkeihin karrikoidumpaa fraseerausta ja sitä, että materiaalipaketti olisi voinut sisältää huippupianistien soittamia kuunteluesimerkkejä. Oskari oli puolestaan sitä mieltä, että paketti antaa tarvittavat valmiudet. Mietittyään hetken hän kuitenkin pohtii, olisiko paketti voinut sisältää esim. mollibluesia tai vaihtoehtoista soinnutusta, mutta toteaa että paketissa on annettu tällä tavalla selkeät rajat.

Molempien itseopiskelijoiden mielestä oppimateriaalipaketti oli heille sopiva. Erityisesti he pitivät siitä, että he saivat itse valita, kuinka kauan kuhunkin tehtävään käyttää aikaa. Tehtävien vaikeustasosta ja niiden vaikeutumisesta itseopiskelijat olivat sitä mieltä, että heille vaikeustaso oli sopiva ja tehtävät etenivät sopivaan tahtiin. Tosin Irma toteaa, että tehtävissä 11 ja 13 harpattiin reilusti eteenpäin. Ilona puolestaan kertoo jääneensä tehtävään 13 pitkäksi aikaa, koska tehtävä oli vaikea, mutta samalla haastava, eikä siksi halunnut sitä ohittaa.

Itseopiskelijoiden mielestä materiaalipaketti eteni loogisesti ja rakenne koettiin suurimmilta osin hyväksi. Tosin Irma jäi kaipaamaan sitä, että improvisointi ja komppi olisi yhdistetty aikaisemmin. Lisäksi Ilona mietti, olisiko komppi ja improvisaatio-osio voineet olla toisinpäin, mutta totesi, että aloittelijan on ainakin helpompi aloittaa improvisaatiosta kuin kompista. Irma puolestaan sanoi asiasta näin:

Sitten kun kuunteli niitä omia hyvinkin yksinkertaisia juttuja sieltä nauhalta, niin se oli niinku että vau, mäkin osaan tehdä tämmöstä ja siinä ei tarvita mitään periaatteessa ennakkotietoja, että tavallaan se on mun mielestä hyvä lähtökohta.

5.2 Opetusta auttavat ja vaikeuttavat tekijät

5.2.1 Tietotekniikan edut ja haitat

Tietotekniikan etuja ja haittoja vapaan säestyksen opetuksessa kysyttäessä kaikki opettajat näkevät eduksi sen, että opiskelija voi harjoitella ja edetä itsenäisesti omaan tahtiin. Opettajat arvioivat opiskelijoiden uskaltavan kokeilla enemmän, koska muut luokassa olevat eivät kuule, mitä opiskelija soittaa. Hyväksi koettiin myös se, että opiskelijat voivat kuunnella toistensa tuotoksia. Outi kertoo:

Se oli hirvittävän helppoa se tietotekniikan käyttö, et siinä niinku, et eihän siinä tarvinnut muuta kuin osata käyttää stereonappuloita suurin piirtein niinku mitä nyt on kotona cd-soittimessa, et se tavallaan pelas samalla systeemillä.

Kuten Outin kommentista käy ilmi, tietotekniikan käyttöä pidettiin helppona. Lisäksi etuja tietotekniikka-avusteisuudesta nähtiin, että tehtävät on pystytty suunnittelemaan juuri opiskelijoita varten ja se, että opiskelijat pääsevät kokemaan yhteissoittoa, koska tämä on yleensä pianisteille hieman harvinaisempaa. Nyt tietokoneella olevat taustat mahdollistivat sen, että opiskelija sai olla osana ”bändiä”. Taustat helpottivat myös opettajan toimintaa sillä tavalla, että opettajan ei tarvitse kompata samoja taustoja moneen kertaan, koska kone hoitaa sen opettajan puolesta ja joissain tapauksissa vielä monipuolisemmin (bändi vs. tavallinen pianokomppi).

Oskari näki tietotekniikassa vain hyvää ja oli tyytyväinen siitä, että opiskelijat eivät saaneet tietokoneita sekaisin, koska ohjelmat toimivat niin hyvin. Olli näkee haittapuolena sen, että Logic-sekvensseriohjelmasta ei ole saatavana ilmaisversiota kotikoneelle ja pohtii sitä, että pitäisikö jatkossa oppimateriaali tehdä siten, että sitä voisi käyttää ilmaisohjelmilla. Sovelluksen valinnan jälkeen oppimateriaalin tekijällä tulisi olla pedagogista näkemystä siitä, kuinka sovellusta hyödynnetään ja mikä on hyödyllistä kyseisessä sovelluksessa. Sovellus tulisi riisua sellaiseen muotoon, että se on käyttäjälle helppokäyttöinen. Lisäksi hänen mielestään oppimateriaali tulisi laatia

siten, että siinä on huomioitu kohderyhmä. Ollin mielestä edellä mainitut asiat olivat onnistuneita tässä paketissa ja hänen mielestään oli myös ymmärrettävää että paketissa käytettiin Logic-ohjelmaa, koska se on laitoksen käytössä. Hän näki myös hyvänä sen, että Logic toimi varmasti ja sitä oli helppo käyttää.

Myös Outi näki ongelmana sen, missä tällaista pakettia voi käyttää, koska laitteistoja ei ole kaikkialla. Tietotekniikan haittapuoliksi Olli näkee sen, että kun soittajana toimii kone, niin soitto alkaa helposti kuulostaa kaavamaiselta, koska soundit ovat synteettisiä ja soitto on kvantisoitua. Hän jäikin riffitehtävissä (tehtävät 1 ja 2) kaipaamaan, että riffejä ei olisi kvantisoitu vaan ne olisivat ”ihmisen” soittamia.

Tietotekniikan eduista ja haitoista itseopiskelijat ajattelivat, että hyvää oli se, että tehtäviä sai tehdä rauhassa. Koska kyseessä oli uusi oppimismuoto, työskentely oli myös tehokasta. Tietotekniikan käyttö koettiin helpoksi, koska perusteet olivat hallinnassa. Haittapuolina Irma näki sen, että opiskelija on sidottu harjoittelemaan paikassa, jossa on tietokone ja muut tarvittavat laitteet. Ilona ei nähnyt haittapuolia, mutta kokee, että hankaluuksia olisi tullut, jos olisi käyttänyt pakettia kotikoneellaan. Myös itseopiskelijat ovat sitä mieltä, että samalla tekniikalla voisi opettaa myös muita asioita kuin bluesia ja improvisointia.

5.2.2 Kuinka tietokoneavusteisuutta tulisi käyttää vapaan säestyksen opetuksessa?

Tietotekniikan käyttö vapaansäestyksen opetuksessa koettiin uutena asiana ja sen takia opettajat eivät pystyneet nimeämään valmiita tapoja, kuinka tietotekniikkaa olisi voinut käyttää toisin. Oskari totesi, että hän osaa verrata vain Sibelius-ohjelmaan ja kertoikin kaipaavansa hieman lisää nuotteja. Outi puolestaan pohti, että Sibelius-ohjelman opetteluun menisi liikaa aikaa.

Olli kertoi vastikään havaitsemistaan asioista, kuinka työasemia voisi yhdistellä, että kaksi soittajaa voisi soittaa keskenään ja mietti, että sitä voisi hyödyntää tulevaisuudessa. Myös Outi näki saman asian hyödyllisenä. Lisäksi Olli pohti myös sitä, että opettajan puheen voisi saada ohjattua opiskelijan kuulokkeisiin esim. Skypea, Messengerin tai jonkun muun vastaavan internetin avulla toimivan puheohjelman välityksellä.

Opettajat ovat sitä mieltä, että oppimateriaalipaketissa käytetty tapa opettaa bluesia ja bluesimprovisointia tietokoneavusteisesti on sellainen, että sillä voi opettaa myös muita asioita vapaassa säestyksessä. Samaa tekniikkaa voisi käyttää esim. kompinopetteluun sillä idealla, että vasen käsi ja oikea käsi olisivat erikseen harjoiteltavissa. Opettajat kokevat, että tekemäni oppimateriaalipaketti on hyvää pohjatyötä tulevia paketteja varten ja siitä saa ideoita kuinka paketteja voi tehdä.

Improvisoinnissa tietokoneavusteisuus koettiin hyvin toimivaksi ja opettajien mielestä tietokoneen kanssa improvisointi toimii paremmin kuin tavallisessa opetuksessa osittain siksi, että tietokoneen avulla soittaja voi soittaa bändin mukana. Sen ansiosta soitto kuulostaa paremmalta ja osittain siksi, että tietokone auttaa opiskelijaa enemmän kuin tavallisessa luokkaopetuksessa auttaminen on mahdollista. Toisaalta, kuten Olli kertoi, ongelmia ja puutteita oli mm. tyylinmukaisessa soitossa ja soiton fraseerauksessa. Siinä mielessä pelkkään tietokoneen opetukseen ei voi tyytyä, vaan opettajan täytyy toimia ohjaajana, vaikka opetus tapahtuisikin tietokoneavusteisesti.

Kompinopettelussa tietokoneavusteisuus koettiin hieman ristiriitaisesti. Outi ei ollut opettanut komppiosiota, joten kysyin tästä vain Oskarilta ja Ollilta. Oskarin mielestä tietokoneavusteisuus toimi kompinopettelussa hyvin, mutta Ollin mielestä kompinopettelu ei toiminut aivan yhtä hyvin kuin improvisaatio. Tämä voi johtua siitä, että Ollin opiskelijat käyttivät komppitehtävien ensimmäisissä tehtävissä tietokonetta lähinnä vain heijastamaan nuotteja tietokoneen näytölle. Logic-pohjat aukaistiin vasta

sitten kun opiskelijat olivat käyneet jo nuotin läpi. Tämä johti siihen, että fraseeraukset olivat vääränlaisia, koska oppilailla ei ollut kuulokuvaa tehtävästä.

Itseopiskelijoiden mielipiteet olivat keskenään ristiriitaisia siitä, kuinka tietokoneavusteisuus toimi improvisoinninopetteluissa ja kominopetteluissa. Irman mielestä improvisoinnin opetteluissa hyvää oli, että tietokone mahdollisti opiskelijan keskittymisen pelkästään yhden käden improvisointiin, eikä opiskelijan tarvinnut ajatella yhtäaikaista vasemman käden komppeja. Ilona sanoi improvisoinnista seuraavaa:

Kun on kyse tommosista improvisaatiojutuista joissa kuitenkin on niinku esim. tuo kynnyks semmonen, että en minä sinulle uskalla nyt soittaa, niin sitten sai ite rauhassa niinku tilutella, sai nauhottaa omaa soittoa ja sitten oli aina se delete-nappula, että ei mennyt hyvin ja sitten uudestaan. Et siinä mielessä se kyllä toimi, että sai olla oman itsensä herra.

Ilona myös totesi, että tietokoneavusteisuus toimi, kun improvisoinnissa ei edetty liian pitkälle. Irma puolestaan ajatteli asiasta, että tietokoneen antamat mallit olivat riittäviä ja näin ollen opettajan puuttuminen ei haitannut oppimista. Kominopetteluista molemmat opiskelijat olivat sitä mieltä, että tietokoneavusteisuus toimi, mutta Irma oli sitä mieltä, että se ei ollut yhtä hyödyllistä kuin improvisoinnissa. Ilona puolestaan oli sitä mieltä, että tietokoneavusteisuus toimi paremmin kominopetteluissa. Hyväksi asiaksi koettiin se, että oikeaa ja vasenta kättä pystyi harjoittelemaan erikseen.

5.2.3 Suhtautuminen ja valmiudet tietokoneavusteiseen opetukseen

Opettajien suhtautuminen tietotekniikkaan ja valmiudet tietokoneavusteiseen opetukseen ovat pääsääntöisesti hyviä. Olli tiedostaa ja toteaa useampaan kertaan, että opettajan tulee olla tietoinen siitä, että ongelmia voi aina tulla. Hän kokee kuitenkin tietokoneavusteisuuden helpottavana tekijänä, mikäli kaikki on suunniteltu hyvin. Tietokone opettaa harjoittelemaan asioita ja se on helpottava tekijä nimenomaan oppimisprosessin kannalta.

Oskarilla on ollut jonkun verran vaikeuksia pc-ympäristössä, mutta hän kokee tietokoneavusteisuuden helpottavana tekijänä, koska hänellä on jo noin kahdeksan vuoden opetuskokemus musiikkiteknologiasta ja hän on innostunut kokeilemaan kaikkea mahdollista. Hän uskoo, että oppilaat huomaavat opettajan innostuksen. Outi näkee tietokoneavusteisuuden helpottavana tekijänä, mutta osana opetusta, koska kaikkea ei kuitenkaan voi opettaa muuten kuin tavallisen kontaktiopetuksen keinoin.

Tietokoneavusteinen vapaan säestyksen opetus on itseopiskelijoiden mielestä hyvä asia, mikäli laitteistopuoli on kunnossa. Irma suoritti paketin kotonaan ja hän soitti tehtävät syntetisaattorilla, jossa oli huono koskettimisto. Tämä aiheutti jonkun verran ongelmia. Kokonaisuudessa hän näkee kuitenkin, että tietokoneavusteisuus ei ollut hidaste, vaan asia, joka monipuolisti opiskelua ja tuki omaa soittoa. Myös Ilona näki tietokoneavusteisuuden hyvänä asiana ja koki, että se toimi enemmän edistävänä tekijänä kuin hidasteena. Hän on kuitenkin sitä mieltä, että tietokoneavusteisella opetuksella ei voi korvata kontaktiopetusta.

Opiskelijoiden valmiudet ja suhtautuminen tietotekniikkaan koettiin ryhmäkohtaisesti hyvin erilaisiksi. Olli koki, että hänellä oli tasavahva ryhmä, joka oli myönteinen niin teknologiaan yleensä kuin myös tietokoneenkäyttöön. Kaikki sujui melko sujuvasti. Oskari puolestaan näkee oppilaiden valmiudet prosessina, jossa pitää kehittyä. Omissa samaan tilaan laatimissaan harjoitustehtävissään hän on havainnut, kuinka ongelmia on tullut niin tietokoneohjelmien kuin myös luokkatilassa käyttäytymisen kanssa. Tämän paketin tiimoilta hän toteaa, että koska käskyjä oli vähän ja ohjeita aivan minimimäärä, ongelmia ei tullut, vaan oppilaiden kanssa päästiin heti soittamaan. Oskari sanoo seuraavasti:

Heti jysähtää siitä kompit ja ala soittaa päälle A:ta E:tä ja G:tä. Menee siis, hyvin innostava ja niinku toimiva ratkaisu.

Outin oppilaista vain yksi oli käyttänyt aikaisemmin sekvensseriohjelmaa ja muille kaikki oli aivan uutta. Oppilailla oli kuitenkin positiivinen asenne, myönteisellä tavalla vähän jännittynyt ja hän uskoo, että he pitivät siitä.

Ennako-odotukset tietokoneavusteista vapaata säästystä kohtaan olivat hyvin erilaisia opiskelijoiden keskuudessa. Suurimmalla osalla sähköpostitse vastanneista ei ollut minkäänlaista käsitystä siitä, mitä tunneilla tulee tapahtumaan. Osa odotti mielenkiinnolla, millaista se on, ja muutama vastaajista asennoitui kielteisesti tietokoneavusteiseen opetukseen. Kielteiset käsitykset muuttuivat paketin myötä positiiviseksi. Jussi kirjoittaa näin:

Minulla oli aluksi kielteiset ennako-odotukset tietokoneavusteisesta vapaasäästykseen opiskelusta. Rupesi ärsyttämään kun kaikessa pitää nykyään käyttää hyväksi tietotekniikkaa...Käsitykseni muuttuivat, koska systeemi osottautui toimivaksi. Erytisen hyvää oli se, että tuli harjoiteltua tehokkaammin jotain tiettyjä juttuja, ja teknologia saattoi antaa lisämotivaatiotakin... Tajusin, että minun on pakko osata tulevana musamaikkana käyttää tietotekniikkaa myös musiikkiohjelmien muodossa.

Tietokoneavusteisuus koettiin materiaalipaketin läpikäymisen jälkeen yleisesti positiivisena ja hyvänä asiana. Kaikki vastaajat olivat siihen tyytyväisiä ja pitivät siitä.

5.2.4 Keyboard-studio opetustilana

Opetustila, uusi keyboard-studio, jossa ei aiemmin ole opetusta järjestetty, nähtiin monessa mielessä keskeneräiseksi tai puutteelliseksi. Epäilystä opettajille aiheutti ennakkoon se, kuinka laitteet toimivat ja kuinka opiskelijat mahtuvat luokkaan. Kun opettajat saivat opetuskokemusta, kävi ilmi, että luokassa oli pieniä ongelmia, joista todennäköisesti suurin osa pystytään kuitenkin jatkossa poistamaan. Tällaisiksi ongelmiksi koettiin se, että laitteiden toimivuudesta ei ollut varmuutta, minkä takia Olli totesi tilan olevan ”räjähdysherkkä”. Muita pieniä ongelmia, jotka häirtasivat perustyöskentelyä, olivat työergonomian huonous, laitteista tuleva häiritsevä sirinä, laittei-

den säätöongelmat, tietokoneen käyttöoikeusongelmat sekä ilmanvaihdon toimimattomuus. Lisäksi kaivattiin esim. kameraa, jolla voisi heijastaa kuvaa opettajan työpisteen pianon koskettimistosta valkokankaalle, jotta opiskelijoille voisi kerralla näyttää kuinka esimerkiksi joku sointu soitetaan.

Monista haittapuolista huolimatta opettajat kokivat tilan toimivaksi. Erityisesti tyytyväisyyttä herätti se, että tila mahdollistaa ryhmäopetuksen, jossa kaikki opiskelijat pääsevät soittamaan. Samalla ryhmäopetus aiheuttaa myös ongelmia siinä, että kiertäessä opiskelijapisteissä ei pysty kontrolloimaan opiskelijoiden soittoa. Ryhmäopetukseen liittyy myös se, että opettaja voi opettaa saman asian useammalle opiskelijalle yhtä aikaa ja sen jälkeen ohjeistaa jokaista opiskelijaa erikseen. Näin opetuksesta tulee tehokkaampaa. Koska jokainen opiskelija tekee omalla työpisteellään töitä omaan tahtiin, myös eriyttäminen koettiin helpoksi. Myös opiskelijoiden toiminnassa oli havaittavissa piristymistä uuden tilan ansiosta. Opettajat olivat yksimielisiä siitä, että oppimateriaalipaketti toimi kyseisessä tilassa oikein hyvin.

Ilona koki tilan siinä mielessä hyvänä, että siellä pystyi keskittymään tehtävien tekemiseen. Tilassa ei ollut ylimääräisiä houkutteita, kuten esimerkiksi kotona tehtäessä saattaisi olla. Häiriötekijäksi tilassa Ilona nimeää sen, että joskus tilassa oli henkilö, joka puhui äänekkäästi puhelimeen. Sen sijaan toisen opiskelijoiden yhtäaikainen työskentely ei häirinnyt millään tavalla. Hän toteaa, että mikäli luokassa ei ollut hälinää, tilassa oli hyvä työskennellä.

5.3 Yleisarvio materiaalin toimivuudesta

Kaikkien opettajien mielestä oppimateriaali toimi hyvin käytännössä. Kaiken tasoiset opiskelijat oppivat. Olli kertoo, että paketin myötä päästiin hyvin alkuun ja lopputyö on vain harjoittelua, ihan valmista hänen mielestään ei saatu aikaiseksi. Kuitenkin hänen mielestään paketti onnistui siinä, että käytettävään aikaan nähden päästiin

tavoitteisiin. Hänen mielestään varsinkin improvisointipuoli toimi hyvin, komppipuolella ei onnistuttu aivan yhtä hyvin.

Oskarín mielestä oppimateriaalipaketti oli hieno kokonaisuus, koska se lähti tarpeeksi helposta ja eteni tarpeeksi pitkälle. Hän toteaa paketista:

...et tota tämmönen lähestymistapa, mikä sulla oli hienoa, että että lähettään juuri näin toistamisella tekemään tämä niin on upee tää työ. Oon ihailut sitä.

Hän toteaa myös, että paketti on antanut omalla tavallaan alkusysäyksen koko tietokoneavusteiselle vapaan säestyksen opetukselle OKL:n ja musiikkikasvatuksen opetuksessa.

Outin mielestä oppimateriaalipaketti toimi käytännössä erittäin hyvin. Erityisesti paketti toimi parhaiten niillä, jotka olivat aloittelevia soittajia. Paketti antoi positiivisia kokemuksia tällaisille opiskelijoille, koska bändin mukana soittaessa yksinkertainenkin soitto kuulosti hyvältä. Aloitteleville soittajille myös korvakuulolta oppimisesta ja koskettimiston tuntemaan opettelusta oli hyötyä. Outi kertoo yllättyneensä siitä, että jotkut alussa olevat soittajat oppivat asiat nopeammin kuin jotkut heitä pidemmällä olevat. Hän kertoo, että kokonaisuutena paketti ei ole käytettävissä hänen työssään, mutta pienissä osissa on. Hyväksi hän koki myös sen, että asioita lähestytään pehmeästi ja selkeillä ohjeilla.

Itseopiskelijoiden mielestä oppimateriaalipaketti toimi käytännössä hyvin. Paketti koettiin monipuolisena ja helposti lähestyttävänä. Useampaan otteeseen vastauksista nousee esille se, että itseopiskelijat pitivät siitä, että tehtävissä sai edetä omaan tahtiin. Ohjeita pidettiin selkeinä, mutta niitä myös kritisoitiin siitä, että osa tehtävänänoista oli niin pitkiä, että niitä ei aina jaksanut lukea.

Sähköpostitse kyselyyn vastanneille opiskelijoille jäi oppimateriaalipaketista positiivinen yleisvaikutelma. Tehtävät koettiin hyviksi ja sopivan haastaviksi. Vastauksista

kävi ilmi, että opiskelijat olivat selvästi innostuneita paketista. Hyvin moni opiskelija koki oppineensa uusia asioita ja osa alkeissa olevista soittajista oli tyytyväisiä siitä, että tehtävät olivat tarpeeksi helppoja myös aloittelijalle. Toisaalta muutama alkeissa ollut opiskelija koki myös, että tehtävät olivat liian vaikeita. Moni opiskelija toteaa, että olisi voinut käyttää enemmänkin aikaa materiaalipaketin parissa. Myös sähköpostivastauksista kävi ilmi, että opiskelijat pitivät siitä, että paketin sisällä saa edetä itse parhaaksi katsomaansa tahtiin. Muutama opiskelija näki miinuspuolena sen, että koulupäivät pitenivät hieman, kun piti jäädä harjoittelemaan koululle ja toisaalta sen, että aikapulan vuoksi piti edetä ehkä hieman liiankin tiukkaan tahtiin.

Noin puolet vastaajista ilmoittaa, että heillä ei ollut ongelmia materiaalipaketin suorittamisen kanssa. Osalle ongelmia aiheutti se, että tehtäviä voi tehdä ainoastaan musiikin laitoksen keyboard-studiossa eikä missään muussa tilassa. Myös soittamisen hetkellinen vaikeus ja aikataululliset kiireet etenemisessä aiheuttivat ongelmia. Kuukaan vastaajista ei nimennyt minkäänlaisia teknisiä ongelmia.

Materiaalipaketin hyviä puolia kysyttäessä sähköpostivastauksista erottui selkeästi positiivisena se, että sai tehdä töitä omaan tahtiin ilman pelkoa siitä, että joku toinen kuulee mitä itse soittaa. Muita vastausten perusteella yleisesti pidettyjä asioita olivat, että pääsi soittamaan bändin mukana ja että eteneminen ja ohjeet olivat selkeitä. Myös siitä pidettiin, että omaa soittoa pystyi kuuntelemaan kun sitä ensiksi oli äänitetty. Erityisesti OKL:n aloittelevat pianistit kokivat korvakuulolta soittamisen hyvänä ja kehittävänä tapana oppia. Noin puolet opiskelijoista ei osannut erotella huonoja puolia oppimateriaalipaketista.

Huonoiksi puoliksi koettiin hyvin erilaisia asioita. Tällaisia olivat ohjelman hitaus, etenemisen hitaus, harjoittelemisen tilasidonnaisuus, pitkästyminen, kun tehtävät eivät edenneet tarpeeksi nopeasti ja se, että tehtäviä ei ollut tulosteena, vaan ne olivat Word-dokumenttina tietokoneella.

5.4 Blues – avain improvisointiin

Opettajat kokevat, että oppilaiden valmiudet ja suhtautuminen bluesiin on positiivinen. Kaikki opettajat kertovat, että blues on sellainen alue, josta opiskelijat pitävät. Tämän uskottiin johtuvan siitä, että bluesin soitto koetaan haasteelliseksi ja siinä saa laittaa itsensä peliin. Improvisoinnissa sen sijaan koetaan yleisesti kynnyksen olevan korkealla ja myös suhtautuminen improvisointiin on varauksellista.

Opettajat ovat sitä mieltä, että oppimateriaalipaketin läpikäymisen myötä suhtautuminen improvisointiin muuttui. Siitä pidettiin, että asioiden käsittely aloitettiin tarpeeksi yksinkertaisista ja pienistä asioista. Olli sanoo asiasta seuraavaa:

Se, että materiaalipaketti lähti liikkelle semmosesta, että tää jengi heittäyty selvästi niinku siihen improvisointiin ja kukaan ei niinku sanonu halaistua sanaa siitä, että en mä osaa improvisoida. Et se oli niinku loistava käynnistyminen niinku sille koko oppimisprosessille.

Opettajien mielestä kynnys improvisointiin madaltui, koska opiskelijoille annettiin eväitä oman improvisaation luomiseen. Eteneminen tapahtui loogisesti, jolloin kynnystä ei joko muodostunut tai ainakin sen koettiin madaltuneen.

Myös molemmat itseopiskelijat kokivat, että heidän suhtautumisensa improvisointiin muuttui materiaalipaketin myötä. He kokivat, että paketti madalsi kynnystä ja loi varmuutta siihen, että uskaltaa helpommin lähteä improvisoimaan, koska sitä on saanut harjoitella ja siitä on saanut lisää tietoa.

Opiskelijoiden suhtautuminen improvisointiin ennen materiaalipaketin soittoa oli sellainen, että noin puolet musiikkikasvatuksen opiskelijoista koki improvisoinnin hankalaksi ja sellaiseksi, ettei osaa. OKL:n opiskelijoista kukaan ei ollut improvisoinut pianolla, kaksi opiskelijoista kertoi improvisoineensa jollain toisella soittimella. Myös OKL:n opiskelijat ajattelivat sen ennakkoon olevan vaikeaa. Opiskelijat, jotka olivat improvisoineet ennen, kertoivat pitävänsä improvisoinnista. Ne opiskelijat, jotka eivät

olleet improvisoineet tai kokivat, etteivät osaa improvisoida, kuvasivat improvisoinnin tunteen ahdistavalta ja vaikealta. Eräs opiskelijoista (Tyyne) kirjoitti suhtautumisestaan ennen ja jälkeen materiaalipaketin käymisen:

Ajattelin aikaisemmin, että improvisointi on todella vaikeata ja kun kuulin, että meidän tulee improvisoida jotakin, niin ajattelin, että apua, enhän mä osaa semmoista!". Kuvittelin aiemmin, että se on vain sellaisten älyttömän taitavien tyyppien hommaa.

Eipähän se improvisointi niin kovin vaikeata ja pelottavaa olekaan, kunhan vaan tietää mitä säveliä voi soittaa... Niin, ja ymmärtää jotakin rytmistä yms. Eli minunkinlaiseni ei niin hirmuisen taitava pianisti selvisi tehtävistä suht kunnialla :)

Oppimateriaalipaketin myötä opiskelijoiden suhtautuminen improvisointiin tuntui menneen parempaan suuntaan. He kokivat, että saatujen ohjeiden ja kaavojen myötä varmuus ja uskallus improvisointiin kasvoi. Osa opiskelijoista koki sen olleen aluksi hankalaa, mutta hieman rohkeutta saatuaan se muuttui helpommaksi. Erityisesti sellaisten opiskelijoiden suhtautuminen, jotka kokivat improvisoinnin vieraaksi, muuttui selvästi positiivisempaan päin. Niiden opiskelijoiden suhtautuminen, joille improvisointi oli jo jollain tavalla tuttua, muuttui joko pianoimprovisoinnin osalta tai ei juuri lainkaan. Kukaan vastaajista ei kokenut oppimateriaalipaketin vieneen improvisointia väärään suuntaan. Alla opiskelijoiden kommentteja siitä, kuinka suhtautuminen improvisointiin muuttui oppimateriaalipaketin myötä:

Kyllä improvisointi helpottui paljon. Nyt tuntuu luontevalta kotona istua pianon ääreen ilman nuottia ja jammailla bluesia, aikaisemmin sitä ei ole tullut tehtyä niin paljon. (Maria)

Alkukangertelun jälkeen huomasi sen olevan paitsi helppoa myös älyttömän hauskaa! (Matti)

6 TULOSTEN TARKASTELU JA POHDINTA

Tulosten perusteella voin todeta, että laatimani oppimateriaali oli kokonaisuudessaan onnistunut. Itselleni, kuten myös pakettia testanneille opettajille ja opiskelijoille tietokoneavusteinen pianonsoiton opetus oli hyvin uutta ja se aiheuttikin monessa mielessä haasteita materiaalille. Kuinka laatia toimivaa materiaalia asiasta, josta ei itsellä ole käytännön kokemusta? Toki olin ennen materiaalin laadintaa tietoinen tietokoneavusteisen pianonsoiton mahdollisuuksista ja siitä, kuinka bluesia voi opettaa, mutta näiden kahden yhdistäminen oli täysin uutta. Olen tyytyväinen siihen, minkälaisia tuloksia materiaalipaketin käytöstä sain.

Yksi merkittävimmistä tuloksista on se, miten opiskelijoiden suhtautuminen muuttui improvisointiin. Sekä opiskelijat että opettajat kokivat kynnyksen improvisointiin maldatuneen ja näin improvisointi helpottui. Varsinkin improvisointia aiemmin tuntemattomien opiskelijoiden kokemukset ja suhtautuminen improvisointiin muuttui erittäin positiivisesti materiaalipaketin myötä. Toisaalta myös improvisointiin aikaisemmin tutustuneet kokivat, että improvisointivarmuus kasvoi materiaalipaketin myötä. Uskoisin, että korvakuulolta opettelusta oli improvisoinnin kannalta huomattavaa hyötyä sekä siinä, että opiskelija sai keskittyä pelkästään oikean käden improvisointiin sen sijaan, että hänen täytyisi yhtäaikaaisesti soittaa vasemmalla kädellä komppia. Tietokoneavusteisuus mahdollisti sen, että opiskelija sai harjoitella rauhassa ja omaan tahtiin, minkä uskoisin myös olevan hyvä asia juuri improvisoinnin opettelussa varsinkin silloin, kun siihen suhtaudutaan varauksellisesti.

Materiaalipaketin sisältö koettiin kokonaisuudessaan sopivaksi, mutta improvisointiosuutta pidettiin onnistuneempana kuin komppiosuutta. Näin jälkikäteen ajatellen tehtävänannot olisivat saaneet olla hieman selvempiä ja tehtävissä olisi pitänyt enemmän korostaa sitä, että opiskelija saa soveltaa tehtäviä itsensä näköiseksi. Näin olisi vältytty siltä, että opiskelijat soittavat orjallisesti nuoteista, mitä tällä kertaa tapahtui tarkoitettua enemmän. Soitossa ilmenevien puutteiden korjaajana toimi ryhmän opettaja, mikä on mielestäni hyvä asia, koska kaikenlaisessa opetuksessa

materiaalin lisäksi tarvitaan opettajaa, joka ohjaa käyttämään materiaalia oikealla tavalla.

Tietotekniikan myönteisistä puolista selvästi esiin nousi se, että opiskelija voi edetä ja harjoitella omaan tahtiin. Ryhmäopetuksen kannalta tämä asia on todella hyvä, koska se mahdollistaa eri tasoisten soittajien yhtäaikaisen opiskelun siten, että jokainen opiskelija saa edetä oman tasonsa mukaisesti. Toinen tärkeä asia oli se, että tietotekniikan käyttöä pidettiin helppona niin opettajien kuin opiskelijoidenkin keskuudessa. Erityisen positiivisena asiana pidän sitä, että sähköpostikyselyyn vastanneista opiskelijoista kukaan ei nimennyt minkäänlaisia teknisiä ongelmia. Mielestäni tämä kuvaa sitä, että tietotekniikka on koettu yleisesti pelkästään auttavana tekijänä, vaikka tietysti myös ongelmiaakin on. Ongelmattomuus osoittaa myös sitä, että ryhmiä ohjanneet opettajat ovat osanneet toimia niin ammattitaitoisesti, että mahdollisista teknisistä ongelmista on selviydytty niin sujuvasti, että opiskelijat eivät ole kokeneet niitä varsinaisiksi ongelmiksi.

Yksi tietokoneavusteisuuden aiheuttama ongelma on kuitenkin se, että tietokoneavusteinen opetusmateriaali sitoo harjoittelemaan tietyssä paikassa ja esim. kotona harjoittelu on hankalaa siksi, että Logic-sekvensseriohjelmasta ei ole olemassa uusimmissa tietokoneissa toimivaa ilmaisversiota. Tämä pakottaa myös ne opiskelijat, joilla olisi kotonaan harjoitteluun tarvittavat laitteet, harjoittelemaan vapaaajallaan yliopistolla kotona harjoittelemisen sijaan. Ongelman ratkaisuna voisi olla jonkun ilmaisohjelman käyttö, mihin materiaalin laatijan ja materiaalien käyttäjien tulisi ensin huolellisesti tutustua. Ratkaisu ei ole mielestäni ongelmaton, koska mielestäni ohjelman tulee olla yksinkertainen ja toimiva myös sellaisille opiskelijoille, jotka eivät ole aiemmin käyttäneet musiikkiteknologiaohjelmia. Tällaisen ohjelman löytäminen ja käyttöönotto ei tapahdu kovin helposti varsinkaan silloin, kun yhtäaikaisesti käytettävissä on Logic Education -ohjelma, joka puoltaa paikkaansa myös siinä mielessä, että se on ohjelmana ainakin musiikkikasvattajille tuttu jo musiikkiteknologiakursseilta.

Kuten teemahaastattelurungosta (Liite 2) käy ilmi, kaikkia teemahaastattelussa käymiäni asioita en ole sisällyttänyt tulosten raportointiin enkä myöskään purkanut kaikkia teemahaastattelujen teemoja tutkimuksen tuloksissa. Tämä on tietoisesti tehty päätös ja johtuu siitä, että totesin yksityiskohtaisen osiokohtaisen palautteen ja kehitysideoiden olevan hyvin laajoja teemoja, joiden sisällyttäminen tutkimukseeni laajentaisi tutkimusta huomattavasti. Kuitenkin kyseiset teemat olivat teemahaastattelun kannalta tärkeitä siksi, koska näin sain kerättyä mielipiteitä ja ehdotuksia esim. siitä, kuinka materiaalipakettia voisi kehittää. Siksi tulenkin käyttämään teemoista saamani aineistoa siinä vaiheessa, kun alan kehittää oppimateriaalipakettia saamani palautteen pohjalta edelleen. Koska tutkin tässä tutkimuksessa oppimateriaalin toimivuutta, en ole kehittänyt tai muokannut materiaalia tutkimuksen edetessä, vaan liitteenä oleva materiaalipaketti on täsmälleen samanlaisessa muodossa kuin se on ollut testausvaiheessa. Oppimateriaalipaketin parannukset ja mahdollinen laajentaminen tulee tapahtumaan tämän tutkimuksen ulkopuolella.

Kehittämisideoiden ja osiokohtaisten palautteiden sisältö oli hyvin monipuolista ja mielipiteet opettajien ja itseopiskelijoiden keskuudessa eri tehtävien toteutustavoista vaihtelivat hyvinkin laajasti. Tulen varmasti käyttämään suurta osaa saamistani ideoista kehittäessäni materiaalipakettia eteenpäin. Palaute sisältää ideoita mm. tehtävien ulkoasun parantamisesta, yksittäisten tehtävien helpottamisesta, nuottiesimerkkien lisäämisestä ja vähentämisestä, vaihtoehtoisista blueskaavoista, tehtävien tempojen säätämisestä, kouluun soveltamisesta jne. Lisäksi osiokohtainen palaute sisältää palautetta onnistuneista tehtävistä. Mielestäni yksittäisistä tehtävistä saatu palaute ei ole oleellista, koska tutkimuksessa tarkastellaan kokonaisuutta, joiden muodostamisessa nämä asiat on kuitenkin otettu tavalla tai toisella jo huomioon.

Yksi asia, mihin tässä tutkimuksessa ei missään vaiheessa suoranaisesti haettu vastausta on se, millaista materiaali oli opettaa. Tuloksista voi tosin lukea sen, minkälaisiksi opettajat ovat kokeneet erilaiset tilanteet ja minkälaisia ongelmia heillä on ollut. Olli, joka on ollut näkemässä kaikki samat käyttöönotossa ilmenneet ongelmat keyboard-studion kanssa kuin minäkin, koki tilan ”räjähdysherkäksi”. Tämä on varmasti

osallaan aiheuttanut hankaluuksia tilassa opettamisen suhteen. Toisaalta opettajien mielestä opettaminen oli helppoa silloin, kun ongelmia ei tullut, ja tällä kertaa kyseisen paketin kanssa niitä ei ilmennyt. Omalla tavallaan ryhmäopetus tietokoneavusteisesti helpottaa opettajan työtä oppitunnin aikana, mutta vastaavasti se vaatii enemmän valmisteluja (materiaalin laadinnan) ennen tuntia. Tärkeää on kuitenkin huomata se, että tietokone ei korvaa opettajaa, vaan toimii opettajan apuna.

Halusin selvittää tutkimuksessani sitä, kuinka laatimani oppimateriaalipaketti toimii ryhmäopetuksessa ja itseopiskelussa. Jälkikäteen ajatellen itseopiskelijat eivät välttämättä olleet aivan oikeanlaisia henkilöitä testaamaan materiaalia. Koska materiaalipaketti on pääsääntöisesti suunniteltu OKL:n vapaan säestyksen opintoihin ja musiikkikasvatuksen VS1 -kurssin yhteyteen, ei ole kovin loogista, että molemmat itseopiskelijat olivat pianisteja, musiikkikasvattajia ja vieläpä kaikki musiikkikasvattajille pakolliset vapaa säestys -kurssit suorittaneita opiskelijoita. Toisaalta tutkimuksessa olleet itseopiskelijat voidaan sijoittaa opintotarjotin -ajattelun mukaisesti ylimmällä tasolla oleviksi syventäviä opintoja tekeviksi opiskelijoiksi. Koska itseopiskelijatkin kokivat oppineensa materiaalipaketin läpikäymisen myötä uusia asioita, voidaan todeta, että kolmiportainen järjestelmä toimi myös syventävien opintojen kohdalla. Yleensä itseopiskelun kannalta ajateltuna materiaali on siinä mielessä haastavaa, että opiskelijan oletetaan tuntevan nuotit. Tämä tarkoittaa sitä, että ilman ohjaavaa opettajaa aloitteleva soittaja ei pysty käymään itsekseen materiaalia läpi.

Tekemäni tutkimus tarjoaa useita jatkotutkimushaasteita. Kuten jo aiemmin mainitsin, minulla on materiaalin kehittämiseen ja muokkaamiseen käyttämätöntä aineistoa, jonka pohjalta voisin parantaa jo olemassa olevaa materiaalia ja kokeilla uudelleen materiaalin toimivuutta. Toinen ehkä itseäni enemmän kiinnostava aihe olisi tehdä samantyylistä materiaalia myös muihin musiikin tyylilajeihin ja koota näin ollen suurempi materiaalikokonaisuus, joka kattaisi keskeisiä tyylilajeja ja sisältäisi uudenlaisia tietokoneavusteisen opetuksen muotoja. Tutkimuksessa voisi käsitellä myös verkko-opetuksen ja esimerkiksi Optima-verkkoympäristön käytöstä aiheutuvia etuja tai haittoja. Tällöin tutkittavaksi voisi ottaa myös sen, kuinka verkkoavusteinen

pianonsoitonopetus toimisi etäopetuksena. Yksi jatkotutkimushaaste voisi olla myös toimivan ilmaisohjelman varaan rakentuvan oppimateriaalin laadinta tai se, kuinka tietokoneavusteista soitonopetusta voisi hyödyntää peruskoulussa ja lukiossa.

Oppimateriaalin laadinta tietokoneavusteista pianonsoitonopetusta varten on vielä melko harvinaista ja monelle vielä täysin tuntematon käsite niin Jyväskylän yliopistossa kuin myös muualla Suomessa. Sen takia on tärkeää, että oppimateriaalia tehdään ja sen toimivuutta tutkitaan. Uskon, että tulevaisuudessa tietokoneavusteinen ja verkkoavusteinen soitonopetus tulee lisääntymään ja yleistymään. Tämä tutkimus antoi rohkaisevan kuvan siitä, että tietokoneavusteisuudesta voi olla suurta hyötyä opetuksessa. Tärkeää on se, ettei uudella teknologialla pyritä syrjäyttämään opettajia, vaan helpottamaan opettajien taakkaa siten, että opetuksesta tulee monipuolisempaa ja samalla laadullisesti korkeatasoisempaa.

LÄHTEET

- Aebersold, J. 1988. Blues in ALL keys. New Albany: Jamey Aebersold Jazz, Inc.
- Dahlstedt, S. 1978. Iso Musiikkietosanakirja. Helsinki: Otava.
- Dr. John. 1997. Dr. John teaches New Orleans Piano Vol. 1. In-Depth Sessions with a Master Musician. Homespun Tapes: Woodstock.
- Ervola, K. 2001. Musiikkisanakirja englanti-suomi-englanti. Helsinki: Oy Finn Lectura Ab.
- Harrison, M. 2003. Blues piano. The complete guide with CD! Milwaukee: Hal Leonard Corporation.
- Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2004. Tutki ja kirjoita. 10. painos. Helsinki: Tammi.
- Hirsjärvi, S. & Hurme, H. 1988. Teemahaastattelu. Helsinki: Yliopistopaino.
- Hirsjärvi, S. & Hurme, H. 2000. Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Yliopistopaino.
- Kriss, E. 1977. How to Play Blues Piano. New York: Acorn Music Press.
- Lee, B. & Progris, J. 1982. Jazz Boogie Woogie and the Blues. 50 Easy Lessons. Miami Beach: Hansen House.
- Musiikkikasvatuksen piano vapaan säestyksen tutkintovaatimukset. 2004. Jyväskylän yliopisto. Musiikin laitos.
- Musiikkiloppuraportti. 2004. Musiikin työryhmä. Jyväskylän yliopisto.
- OKL:n pianonsoiton tutkintovaatimukset 2003. Jyväskylän yliopisto. Kasvatustieteiden tiedekunnan opinto-opas 2003-2005.
- Oksanen, A. 2003. Digitaalisia oppimateriaalisovelluksia luokanopettajakoulutuksen pianonsoiton opetuksessa. Helsingin yliopisto. Opettajankoulutuslaitos. Tutkimuksia 244. Väitöskirja. Osoitteessa (viitattu 20.4.2005) <http://ethesis.helsinki.fi/julkaisut/kas/opett/vk/oksanen/digitaal.pdf>
- Oliver, P. 1983. Bluesin tarina. Tampere: Fanzine Oy.
- Palmqvist, H. & Nilsson, C.-G. 1996. Bruksklaver 2. VISS, Vi sjunger och spelar: Boden.

- Pütz, E. 1976. Mr. Clementi goin' on holidays. Short exercises for piano in blues and rock styles. Schott: Mainz.
- Rauhala, R. 1992. Populaarimusiikin tyylisuunnat. Aksentti 6. Helsinki: Kirjastopalvelu Oy.
- Silen, L. 1978. Iso musiikkitietosanakirja. Helsinki: Otava.
- Tynjälä, P. 1999. Oppiminen tiedon rakentamisena. Konstruktivistisen oppimiskäsitteiden perusteita. Helsinki: Kirjayhtymä.

Oppimateriaalia bluesin soittoon ja bluespohjaiseen improvisointiin.

Yleisiä ohjeita oppimateriaalin käyttöön

Tämä vihkonen sisältää oppimateriaalia bluesin soittoon ja bluespohjaiseen improvisointiin. Oppimateriaali on ensisijaisesti suunniteltu käytettäväksi Musican keyboard –luokassa ja siinä hyödynnetään uusinta musiikkiteknologiaa. Oppimateriaalissa käytetään Logic Education –sekvensseriohjelmaa ja siksi on suositeltavaa, että tutustut seuraavalla sivulla oleviin ohjelman käyttöohjeisiin.

Oppimateriaali koostuu kolmesta osasta:

- 1) Tehtävissä 1-7 harjoitellaan bluesasteikkoja ja improvisointia.
- 2) Tehtävissä 8-12 harjoitellaan blueskaavaa ja bluesin komppaamista.
- 3) Tehtävissä 13 ja 14 yhdistetään kaksi edellistä.

Tehtävät on suunniteltu siten, että ne tehdään numeroidussa järjestyksessä. Tehtäväotsakkeiden perässä on tasomerkinnät, joilla kuvataan, minkä tasoille soittajille harjoitusta suositellaan. Tämä tarkoittaa käytännössä sitä, että vasta-alkaja saa sivuuttaa esim. tehtävät kuusi ja seitsemän ja siirtyä suoraan tehtävään kahdeksan. Merkit ovat suosituksia, joten mikään ei tietenkään estä vasta-alkajaa harjoittelemasta kokeneille soittajille tehtyjä tehtäviä. Tasomerkkien selitykset ovat seuraavanlaiset:

- ▲ = vasta-alkaja
- = jonkin verran soittanut
- = kokenut soittaja

Logicin käyttöohjeet

Arrange-ikkuna

Arrange -ikkuna on perustyöskentelyikkuna, joka avautuu aina kun avaat jonkun tiedostoista. Jos arrange -ikkuna häviää kesken työskentelyn, saat sen näkyviin pitämällä Ctrl ja 1 -näppäimiä yhtä aikaa pohjassa.

Midikanavat

- Käytämme harjoituksissa midikanavia, jotka näkyvät vasemmalla olevassa kuvassa.

Kanavan valinta ja sille äänittäminen

- Kanavan saat valittua klikkaamalla kanavassa lukevaa tekstiä (esim. klikkaamalla "Äänitä soittosi tähän!" -tekstiä). Kuvassa on 1-kanava valittuna.
- Valittuasi kanavan voit äänittää sille painamalla Rec -nappia Transport-palkista.

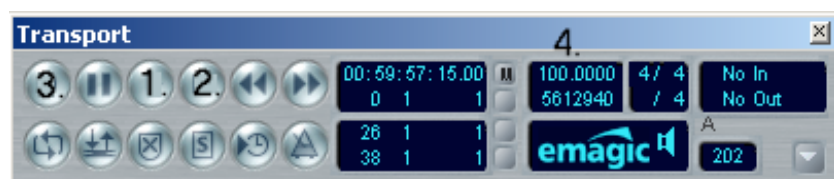
Kanavan mykistys (MUTE)

- Kanavan saat mykistettyä painamalla M-nappia kanavan vasemmassa reunassa (kuvassa 2-kanava "Riffit" mykistettynä)

Transport -palkki

Alla kuvassa olevalla Transport -palkilla voit käynnistää soiton, pysäyttää soiton, nauhoittaa soittoasi ja vaihtaa harjoitustehtävien tempoa mieleiseksesi. Jos Transport -palkki ei ole näkyvässä tai se häviää näkyvistäsi kesken työskentelyn, saat sen näkyviin painamalla Ctrl ja 7 -näppäimiä yhtä aikaa.

1. Play -napilla alkaa kappaleen toisto
2. Stop -napilla toisto pysähtyy. Painaessasi Stop-nappia kaksi kertaa kappaleen toisto alkaa play -nappia painaessasi jälleen alusta.
3. Rec -nappia painamalla alkaa äänitys. (Tarkista ennen äänitystä, että haluamasi kanava on valittuna, ja että olet painanut Stop-nappia kaksi kertaa.)
4. Voit vaihtaa tempoa itsellesi sopivaksi kaksoisklikkaamalla tempovalintaa (tempo kuvassa 100).

Tietokoneohjelmien yleisiä komentoja

Jos äänitys epäonnistuu, voit poistaa edellisen äänityksen valitsemalla *Edit* → *Undo*

Tehtävät sijaitsevat: D:\Oma\Blues\TehtäväX

- Aukaiseminen vaiheissa:
Avaa My Computer työpöydältä, D: → Oma → Blues → TehtäväX

Tallenna tiedostot: *File* → *Save as..* D:\Oma\Blues\Palauta tehtävät\OmaNimi\tehtäväX-Y

- Sama vaiheissa
D: → Oma → Blues → Palauta tehtävät → Oma Nimi-kansio

1. Bluesasteikko ja improvisointi

Tehtävä 1 ▲ ■ ●

Avaa kansiota "Tehtävä 1" tiedosto **A.LSO**

Tehtävässä käytetään seuraavia säveliä:

Kuulet tahdin mittaisia riffejä, jotka sinun tulee seuraavassa tahdissa toistaa. Soita tehtävä läpi. Soitettuasi tehtävän läpi, soita vielä kerran ja äänitä soittosi midikanavalle 1. Kuuntele soittoasi ja lopuksi tallenna tiedosto omaan kansioosi nimellä **tehtävä1-A**.

Jos haluat lisää haastetta, avaa tiedosto **A1.LSO**. Sieltä löydät hieman vaikeampia riffejä samoilla sävelillä. Tallenna tiedosto omaan kansioosi nimellä **tehtävä1-A1**.

Tehtävä 2 ▲ ■ ●

Avaa kansiota "Tehtävä 2" tiedosto **A.LSO**.

Tehtävässä käytetään seuraavia säveliä:

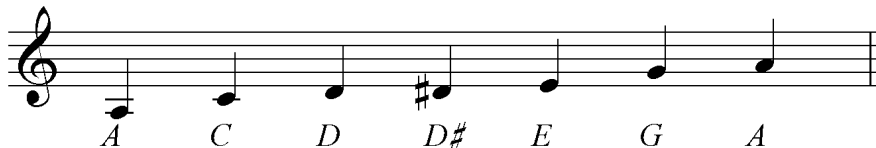
Kuulet tahdin mittaisia riffejä, jotka sinun tulee seuraavassa tahdissa toistaa. Soita tehtävä läpi. Soitettuasi tehtävän läpi, soita vielä kerran ja äänitä soittosi midikanavalle 1. Kuuntele soittoasi ja lopuksi tallenna tiedosto omaan kansioosi nimellä **tehtävä2-A.LSO**.

Jos haluat lisää haastetta, avaa tiedosto **A1.LSO**. Sieltä löydät hieman vaikeampia riffejä samoilla sävelillä. Tallenna tiedosto omaan kansioosi nimellä **tehtävä2-A1**.

Tehtävä 3 ▲ ■ ●

Avaa kansiota "Tehtävä 3" tiedosto **A.LSO**.

Olet opetellut tehtävissä 1 ja 2 A-bluesasteikon, johon kuuluvat seuraavat sävelet:

Tehtäväsi on soittaa lyhyt soolo taustan päälle. Voit käyttää tehtävissä 1 ja 2 oppimiasi riffejä tai keksiä omia. Harjoittele, äänitä ja kuuntele omaa soittoasi. Tallenna tiedosto omaan kansioosi nimellä **tehtävä3**.

Tehtävä 4 ▲ ■ ●

Käy uudelleen läpi tehtävät 1-3 siten, että avaat tehtävän jossakin toisessa sävellajissa (tehtäväkansioiden 1-3 alta löytyy taustat kaikissa sävellajeissa). Suositeltavia sävellajeja ovat: C, Bb, G, E, F, D ja F#. Bluesasteikot kaikissa sävellajeissa löydät tämän paketin lopusta liitteenä.

Tallentaessasi tiedostoa, vaihda tiedostonimi sellaiseksi, että se vastaa soittamaasi sävellajia. Jos olet soittanut tehtävän 1 E:stä, tallenna tiedosto omaan kansioosi nimellä **tehtävä1-E**, jos taas olet soittanut tehtävän 2 Bb:stä, tallenna tiedosto omaan kansioosi nimellä **tehtävä2-Bb**.

Tehtävä 5 ▲ ■ ●

Olet nyt tutustunut bluesasteikkoon ja opetellut soittamaan bluesia bluesasteikon avulla. Seuraavaksi opettelemme bluesasteikon muodostamisperiaatteen.

Ota m7-sointu (alla oleva esimerkki D:ssä), lisää siihen kvartit (puhdas ja ylinouseva) ja sinulla on bluesasteikko! Muodosta tyhjille viivastoille bluesasteikko samalla tavalla E:stä, Bb:stä ja F:stä. Voit tarkistaa liitteenä olevista bluesasteikoista, oletko muodostanut asteikot oikein.

Dm ⁷	Kvartit	D blues

Em ⁷	Kvartit	E blues

B ^b m ⁷	Kvartit	B ^b blues

Fm ⁷	Kvartit	F blues

Tehtävä 6 ■ ●

Soittaessasi bluesia olet tähän mennessä käyttänyt vain sävellajin bluesasteikkoa (C-duurissa C-bluesasteikkoa). Rikastuttaaksesi soittoasi, kannattaa käyttää myös rinnakkaissävellajin bluesasteikkoa. Esim. jos soitat C:stä bluesia, voit käyttää C –bluesasteikon lisäksi myös A –bluesasteikkoa. Avaa kansioista "Tehtävä 6" tiedosto **C.LSO** ja harjoittele improvisointia käyttämällä pelkästään A-bluesasteikkoa. Harjoiteltuasi äänitä soittoasi ja tallenna tiedosto omaan kansioosi nimellä **tehtävä6-C**.

Tehtävä 7 ■ ●

Oikeanlaisen bluesin soundin saa kun yhdistää soitettavan sävellajin ja sen rinnakkaissävellajin bluesasteikot. Avaa kansioista ”Tehtävä 7” tiedosto **C.LSO** ja harjoittele improvisointia lisää soittamalla c-bluesasteikkoa silloin, kun improvisoimasi melodia menee alaspäin ja a-bluesasteikkoa silloin, kun improvisoimasi melodia menee ylöspäin. Harjoiteltuasi äänitä soittoasi ja tallenna tiedosto omaan kansioosi nimellä **tehtävä7-C**.

Kansioista ”Tehtävä 7” löytyy tausta kaikkiin sävellajeihin. Voit harjoitella myös muissa sävellajeissa (esim. G-e, A-f#, F-d, Bb-g). Harjoiteltuasi äänitä soittoasi ja tallenna tiedosto omaan kansioosi sävellajia kuvaavalla nimellä (esim. jos olet soittanut G:stä, käytä nimenä **tehtävä7-G**).

2. Blueskaava ja bluesin komppaaminen

The musical notation shows a blues progression in A major (one sharp) and 4/4 time. It consists of three systems of four measures each. The first system has chords A7, (D7), A7, and A7. The second system has D7, D7, A7, and A7. The third system has E7, D7, A7, and E7, with a 'Turnaround' bracket over the last two measures. Roman numerals I7, IV7, and V7 are written below the staves.

Suurin osa bluesmusiikista rakentuu 12 –tahtiseen kiertoon. Tämä tarkoittaa sitä, että samaa kahdentoista tahdin kiertoa soitetaan sekä melodioiden, että improvisoitujen soolojen taustalla läpi kappaleen. Yllä on blueskaava A-duurissa, jota olemme käyttäneet jo tehtävissä 1-7 taustana improvisoinnille ja riffien soittamiselle. Blueskaava on yleensä 12-tahtia pitkä ja perusmuodossaan siinä on kolme sointua: I, IV ja V-asteen septimisoinnut.

Ensimmäiset neljä tahtia on yleensä I7 (tässä A7), välillä saatetaan tosin käydä IV7 –soinnulla (D7) toisessa tahdissa. Seuraavat neljä tahtia alkavat IV7 –soinnulla (D7) kahden tahdin verran, jonka jälkeen palataan takaisin ensimmäiselle asteelle (I7, A7). Viimeisten neljä tahdin ensimmäinen tahti soitetaan V7 –sointua (E7), jota normaalisti seuraa IV7 –sointu (D7), jonka jälkeen kaksi viimeistä tahtia käytetään ”turnarundiin”, jolla pyritään pääsemään sujuvasti taas kierron alkuun. Yleisimpiä tapoja on pysyä I7 –soinnulla (A7) tai vaihtaa V7 –soinnulle (E7) viimeisessä tahdissa.

Tehtävä 8 ▲ ■ ●

Avaa tiedosto **A.LSO** kansioista Tehtävä 8. Harjoituksessa on soitettu seuraavalla sivulla olevan nuotin mukaisesti blueskomppia A:sta. Kuuntele komppi kerran läpi. Komppi on soitettu siten, että midikanavalla kaksi on oikea käsi ja midikanavalla kolme on vasen käsi. Laita vasen käsi mutelle ja harjoittele vain vasemmalla kädellä taustan päälle. Laita seuraavaksi oikea käsi mutelle (ja vasen käsi pois mutelta) ja harjoittele pelkästään oikeaa kättä. Esimerkin komppi on rakennettu siten, että oikealla kädellä on soitettu soinnun terssiä ja septimiä neljäsosina. Harjoittele molemmat kädet yhdessä ja äänitä oma soittosi midikanavalle yksi (laita ensin kanavat 2, 3 ja 4 mutelle). Harjoiteltuasi ja äänitettyäsi soiton, tallenna tiedosto omaan kansioosi nimellä **tehtävä8-A**. Harjoittele myös muissa sävellajeissa samaa ideaa käyttäen.

Tehtävä 9 ▲ ■ ●

Avaa tiedosto **A.LSO** kansioista Tehtävä 9, johon on soitettu alla olevan nuotin mukaisesti blueskompia A:sta. Kuuntele harjoitus läpi. Midikanavalla kaksi on oikea käsi ja midikanavalla kolme on vasen käsi. Vasemmalla kädellä on soitettu yksinkertainen walking bass –kuvio. Laita vasen käsi mutelle ja soita vain vasemmalla kädellä taustan päälle. Harjoittele vasenta kättä ja lopuksi yhdistä oikea ja vasen käsi. Vasemman käden sormitus on ohjeellinen. Harjoittele molemmat kädet yhdessä ja opittuasi kompini, äänitä oma soittosi midikanavalle yksi (laita ensin kanavat 2 ja 3 mutelle). Harjoiteltuasi ja äänitettyäsi soiton, tallenna tiedosto omaan kansioosi nimellä **tehtävä9-A**. Harjoittele myös muissa sävellajeissa samaa ideaa käyttäen.

The musical score is written for piano in 4/4 time, A major key. It consists of three systems of music, each with a treble and bass clef staff. The first system (measures 1-4) has chords A7, D7, and A7. The second system (measures 5-8) has chords D7 and A7. The third system (measures 9-12) has chords E7, D7, A7, and E7, with a 'Turnaround' section in the final two measures. Fingerings are indicated by numbers 1-5 below the notes. A 'simile' marking is present in the first system.

Tehtävä 10 ■ ●

Oikeaa kättä voi rytmittää kompatessa eri tavoin. Soita kokonainen blueskierto alla olevan esimerkin mukaisella rytmillä. Voit kuunnella mallia tiedostosta **A.LSO** kansioista Tehtävä 10. Harjoittele ja äänitä soittosi midikanavalle yksi (muista laittaa kanavat 2 ja 3 ensin mutelle). Tallenna tiedosto omaan kansioosi nimellä **tehtävä10-A**. Soita myös muissa sävellajeissa samaa ideaa käyttäen.

Musical notation for Tehtävä 10, showing a blues progression in A major with chords A7, D7, A7, and A7. The notation includes a treble clef with a triplet of eighth notes and a bass clef with a walking bass line.

Tehtävä 11 ●

Walking bass –kuvioita voi kehittää myös itse. Ideana on päästä seuraavalle soinnulle mahdollisimman sujuvasti. Seuraavassa esimerkki walking bass –kuvioista, jossa on hieman enemmän rytmistä vaihtelua ja hieman erilaisia melodiakulkuja. Voit kuunnella mallia tiedostosta **A.LSO** kansioista Tehtävä 11. Soita esimerkki läpi ensin vasemmalla kädellä ja sitten molemmilla käsillä, jonka jälkeen tehtävänäsi on muodostaa ja soittaa walking bass –pohjainen komppi C-duurissa. Äänitä soittosi midikanavalle 1 (muista mykistää midikanavat 2,3 ja 4 ennen äänitystä). Tallenna tiedosto kansioosi nimellä **tehtävä11-C**. Walking bass –kuvion vaikeuden ja kappaleen tempon voit päättää itse.

Musical notation for Tehtävä 11, showing a blues progression in A major with chords A7, D7, A7, and A7. The notation includes a treble clef with a triplet of eighth notes and a bass clef with a walking bass line. The progression is divided into measures 1-4, 5-8, and 9-12, with a Turnaround section at the end.

Tehtävä 12 ▲ ■ ●

Walking bass –tyylisen vasemman käden lisäksi bluespianistit soittavat usein boogie-woogie –bassokulkuja. Alla muutama tyypillinen kulku. Voit kuunnella mallia tiedostosta **C.LSO** kansioista Tehtävä 12. Käy blueskaava läpi näillä kaikilla vaihtoehdoilla oikealla kädellä kompaten tai improvisoiden. Opettele useammassa sävellajissa.

The image displays eight examples of walking bass lines, labeled a) through h), arranged in four rows. Each row contains two measures of music. The notation is in bass clef with a 4/4 time signature. A key signature of one flat (B-flat) is indicated by a flat symbol on the first line of the first staff. Example a) shows a simple four-note pattern: C2, G2, F2, C2. Example b) shows a similar pattern with a B-flat: C2, G2, Bb2, C2. Example c) is a more complex pattern: C2, G2, F2, C2, G2, F2, C2, G2. Example d) is a more complex pattern: C2, G2, Bb2, C2, G2, Bb2, C2, G2. Example e) is a more complex pattern: C2, G2, Bb2, C2, G2, Bb2, C2, G2. Example f) is a more complex pattern: C2, G2, Bb2, C2, G2, Bb2, C2, G2. Example g) is a more complex pattern: C2, Bb2, G2, F2, C2, Bb2, G2, F2. Example h) is a more complex pattern: C2, G2, F2, C2, G2, F2, C2, G2.

3. "Play the Blues!"

Tehtävä 13 ●

Tulosta tämä sivu. Avaa kansioista Tehtävä 13 tiedosto **C.LSO**. Tiedostoon on soitettu alla olevan nuotin mukainen harjoitus. Se sisältää viisi hieman vaikeampaa riffiä sekä turnaroundin. Kuuntele harjoitus kerran läpi. Seuraavaksi opettele soittamaan nuotissa esiintyvät riffit ja turnaround. Tämän jälkeen laita harjoitus soimaan ja toista oikealla kädellä riffit tyhjiissä tahteissa. Seuraavaksi voit laittaa oikean käden mutelle ja soittaa myös nuottiin merkityt tahdit (eli sama riffi tulee kaksi kertaa peräkkäin). Laita myös vasen käsi mutelle ja soita molemmilla käsillä. Voit vaihtaa vasemman käden komppia johonkin tehtävässä 10 esiteltyihin komppeihin tai vaihtoehtoisesti soittaa walking bass –kuviota.

Soita kappaletta myös siten, että improvisoit tyhjiin tahteihin omia riffejä. Harjoittele ja lopulta äänitä mieleisesi versio mieleisessäsi tempossa kanavalle 1 (muista laittaa kanavat 2 ja 3 ensin mutelle). Tallenna tiedosto kansioosi nimellä **tehtävä13-C**.

10 F⁷ C C/B^b A^{°7} Dm^{7b5}/A^b C/G A^{b9} G⁹

Tehtävä 14 ▲ ■ ●

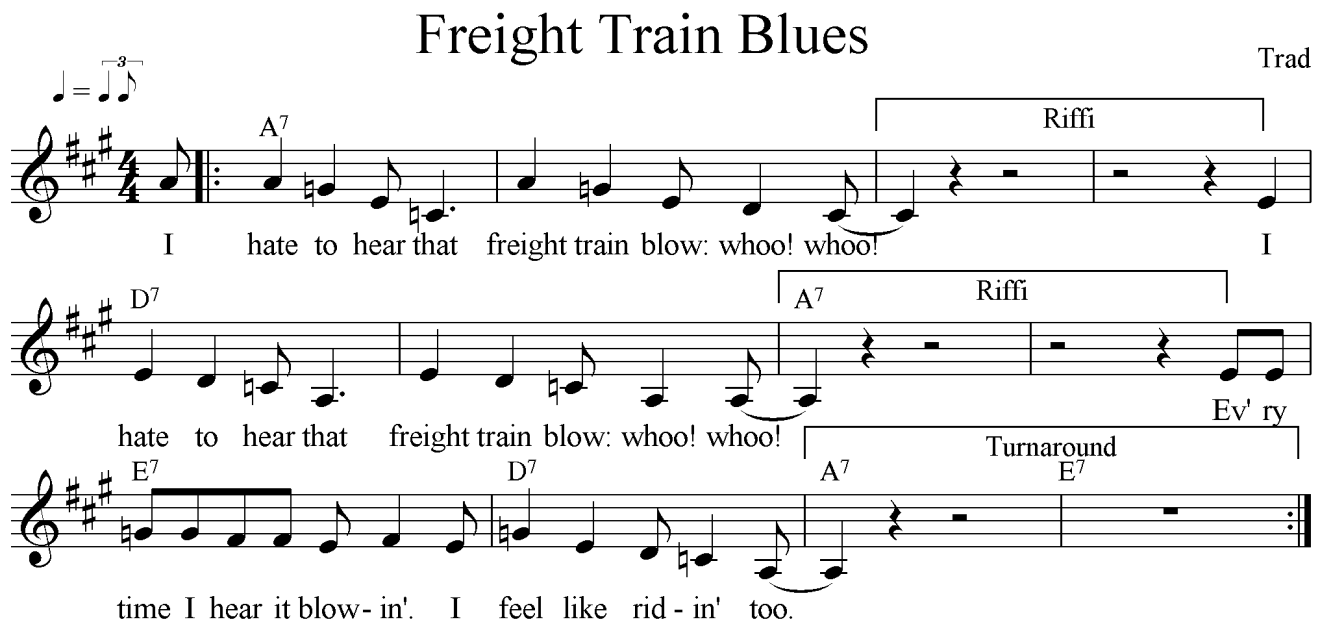
Seuraavassa kappaleessa voit käyttää kaikkia edellä oppimiasi asioita. Harjoittele Freight Train Blues siten, että kappaleessa esiintyy seuraavia asioita:

- 1) Kahdella kädellä soitettu komppisäkeistö (voit laulaa melodiaa päälle).
- 2) Improvisoitu soolosäkeistö (vk komppaa joko pitkiä ääniä, walking bassia tai boogie-woogieta).
- 3) Oikella kädellä melodia ja improvisoituja riffipätkiä väliin niille merkityissä kohdissa (vk komppaa joko pitkiä ääniä, walking bassia tai boogie-woogieta).
- 4) Turnaround valitsemallasi tavalla jokaisen säkeistön loppuun.

Avaa kansioista Tehtävä 14 tiedosto **Freight.LSO** ja äänitä soittosi midikanavalle yksi. Tallenna tiedosto omaan kansioosi nimellä **Tehtävä 14-FREIGHT**.

Freight Train Blues

Trad

I hate to hear that freight train blow: whoo! whoo! I
hate to hear that freight train blow: whoo! whoo! Ev' ry
time I hear it blow- in'. I feel like rid - in' too.

2. I asked the brakeman to let me ride the blind,
yes, I asked the brakeman to let me ride the blind.
He said: Little girlie, you know this train ain't mine.

3. That's a mean old fireman, cruel old engineer.
mean old fireman, cruel old engineer.
It was mean old train that took my man away from here.

4. I've got the freight train blues but I'm too darn mean to cry,
I've got the freight train blues, too darn mean to cry.
I'm gonna love that man till the day he dies.

5. There's three trains ready but none ain't goin' my way.
I said there's three trains ready but none ain't goin' my way,
but the sun's gonna shine in my back door some day.

Liitteet:

C blues   C# blues   D blues

C Eb F F# G Bb C   C# E F# G G# H C#   D F G G# A C D

Eb blues   E blues   F blues

Eb Gb Ab A Bb Db Eb   E G A A# H D E   F Ab Bb H C Eb F

F# blues   G blues   G# blues

F# A H C C# E F#   G Bb C C# D F G   G# H C# D Eb F# G#

A blues   Bb blues   H blues

A C D D# E G A   Bb Db Eb E F Ab Bb   H D E F F# A H

Teemahaastattelun runko

1. Taustatiedot haastateltavista
  - Opetuskokemus
  - Miten kokenut bluesin soiton/improvisoinnin opetuksen tähän mennessä
  - Tietotekniset taidot
2. Yleisvaikutelma
  - Odotukset, ennakkoasenteet
  - Mielikuva kokonaisuudesta
3. Materiaalin kokonaisuuden arviointi
  - Kohderyhmän sopivuus
  - Vaikeustaso
    - ⇒ Vaikeutuiko liian nopeasti/hitaasti
  - Sisällön arviointi
    - Etenemisen loogisuus?
    - Oliko hyvä, että ensin impro, sitten komppi ja lopuksi yhteen, ts. oliko rakenne hyvä?
      - Mitä huonoa?
    - Oliko bluesin oleelliset asiat
      - jäikö jotain oleellista pois, oliko jotain turhaa?
    - Oliko bluesimprovisaation oleelliset asiat
      - jäikö jotain oleellista pois, oliko jotain turhaa?
4. Opetusta auttavat ja vaikeuttavat tekijät
  - Tietotekniikka
    - Mitä etua, mitä haittaa?
    - Olisiko voinut käyttää toisin?
    - Voisiko samalla tekniikalla opettaa muita asioita vapaa säestyksessä?
    - Toimiko improvisoinnissa (vaikka ei annettu valmista ”mallia)
    - Toimiko kominopettelussa
    - Opettajan suhtautuminen tietotekniikkaan ja valmiudet tietokoneavusteiseen opetukseen
      - Kokeeko hidasteena vai helpottavana tekijänä opetuksessa?
    - Oppilaiden valmiudet ja suhtautuminen
      - Ongelmat/Edut
  - Tila
    - Miten opettaja koki tilan vs. opetuksessa?
    - Aiheuttiko ongelmia?
    - Mitä etuja?
    - Toimiko tuon tyyppinen paketti tilassa?
  - Blues/improvisointi
    - Opettajan suhtautuminen
      - Mikä oleellista?
    - Oppilaiden valmiudet ja suhtautuminen

5. Yleisarvio

- Oppimateriaalin toimivuus käytännössä
- Hyvää/huonoa?
- Muuttuiko oppilaiden suhtautuminen improvisointiin/bluesin soittoon opettajan mielestä

6. Osiokohtainen arviointi –palautetta ja kehitysideoita

- Osiot
  - Tehtävien määrä (liikaa/liian vähän)
  - Vastasiko tarkoitusta? (pääseekö tavoitteeseen)
  - Oliko joku tehtävä turha?

7. Kehitysideat

Sähköpostikysely

1. Kuinka paljon/kauan olet soittanut pianoa (vapaata säestystä/klassista pianoa)?
2. Minkälaiseksi kuvailisit suhteesi tietotekniikkaan?
3. Minkälainen yleisvaikutelma sinulle jäi bluespaketista?
- 4A. Minkälaisia ennakko-odotuksia sinulla oli tietokoneavusteisesta vapaan säestyksen opetuksesta?
- 4B. Muuttuivatko käsitykset ennakko-odotuksiin nähden/minkälaiset ovat käsityksesi nyt?
5. Oliko ongelmia (mitä)?
6. Mikä oli hyvää?
7. Mikä puolestaan huonoa?
- 8A. Minkälainen oli suhteesi improvisointiin ennen bluespaketin soittoa (millä tahansa soittimella/pianolla)?
- 8B. Muuttuiko se bluespaketin myötä (miten?).
9. Vapaata kommentointia (esim. jäikö joku tehtävä mieleen jostain syystä jne.)